

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Problematika jazykových korektur:
popis a vymezení současného stavu
v českém jazykovém prostředí**

Tereza Němečková

Praha 2013

Vedoucí práce: Mgr. Dana Boudová

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. 6. 2013

.....
podpis

Název práce:

Problematika jazykových korektur: popis a vymezení současného stavu v českém jazykovém prostředí

Abstrakt:

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku korektur textů v českém jazykovém prostředí – konkrétně na tištěné texty. Na začátku práce je představen rozdíl mezi útvary češtiny a její vývoj v současnosti. Dále je konkrétně vysvětlena problematika redakční práce a jejích postupů při úpravách textů. Ve druhé části práce je zanalyzován dotazník vytvořený za účelem zmapování situace mezi nakladateli a vydavateli. Závěr práce je věnován úvahám nad budoucím vývojem textů a češtiny samotné.

Klíčová slova:

korektury, korektorská práce, český jazyk, média, beletrie, překlad

Title of a work:

Issues of linguistics copyediting: description and definition of the current situation in the Czech language area

Abstract:

The bachelor thesis is focused on copyediting in the Czech language area – specifically on printed publications. At the beginning of the thesis there is presented a difference between Czech language structure and its development of present-day. Next chapter explains the issues of editorial work and processes during the copyediting. In the second part of the thesis there is an analysis of the survey which was created to show the situation in the publishing houses. The conclusion is based on considerations about future development of the texts and Czech language itself.

Keywords:

Proof-reading, copyediting, Czech language, media, fiction, translation

„Každé zbytečné slovo je zbytečné.“ (Jára Cimrman, nedatováno). Děkuji své rodině, manželovi a dceři za psychickou podporu a trpělivost. A především pak děkuji vedoucí mé práce Mgr. Daně Boudové za ochotu, cenné rady a připomínky.

OBSAH

I. ÚVOD	6
II. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Čeština současnosti	9
1.1 Útvary češtiny	10
1.1.1 Čeština a umělecká literatura	11
1.1.2 Koncept minimální intervence (KMI).....	11
1.2 Vývoj jazyka	12
1.2.1 Demokratizace jazyka a média.....	13
2. Problematika editace v českém prostředí	14
2.1 Redakce versus korektura textu.....	15
2.2 Fáze editace	16
2.3 Druhy oprav	18
2.3.1 Jazykové korektury	18
2.3.2 Odborné opravy.....	18
2.3.3 Stylistické opravy.....	18
2.3.4 Předtiskové korektury	19
3. Redigování textů	19
3.1 Redaktor a jeho práce	19
3.2 Redakční činnosti	21
3.2.1 Chyby ve stylistice	22
4. Korektury	23
4.1 Korektor a jeho práce	24
4.1.1 Nepřípustné chyby	25
4.2 Druhy korektur	26
4.3 Pravidla korigování a korektorské značky	26
5. Podpora editace v tištěné a elektronické formě	28
5.1 Slovníky a příručky	28
5.2 Software (programy, aplikace)	30
III. PRAKTICKÁ ČÁST	34
6. Dotazníkové šetření	34
6.1 Zařazení respondentů do kategorií	35
6.2 Rozdíl mezi korekturou a redakcí textu z hlediska respondentů a typy prováděných oprav	36
6.3 Korektoři v praxi: spolupráce, vzdělání, odpovědnost, chyby	38
6.4 Přínos korektur a pohled na současnou češtinu v textech	41
IV. ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
PŘÍLOHY	51

I. ÚVOD

*„Ve vydavatelství spočívá velký byznys. Rozhodnutí cokoliv vydat s sebou nese
pouhý odhad – hazard.*

*A editoři jsou ti, kdo mohou toto hazardování zmírnit,
učinit ho méně riskantním.“*

—Elsie Myers Staintonová: Umění korektury textu

Na myšlenku věnovat se tématu jazykových korektur¹ mě přivedl můj zájem o český jazyk a má záliba ve čtení knih. Poslední dobou jsem v nich velmi často narážela na chyby, hlavně na překlepy, které mě rušily od čtení a od soustředění se na příběh. Každý den navíc čtu internetové zpravodajské servery, které se chybami jen hemží. Copak už novináři neumějí česky? Je opravdu důležitější „vystřelit“ zprávu do světa jako první, aniž bych se zamyslel, jestli píšu správně česky a jestli mi čtenáři budou rozumět? Stejná myšlenka nenapadá jen mě. Občas si přečtu i diskuzi pod článkem, kde někteří diskutéři vytýkají redakcím gramatické a stylistické chyby v člancích, oprávněně. Např. v pátek 19. dubna 2013 se na iDnes.cz objevila zpráva s titulkem: „Otec, který ubodal dceru při hovoru přes Skype, dostal 26 let vězení“. Člověk, který nezná okolnosti případu, titulek nepochopí. Skype je komunikační nástroj a hovory přes něj probíhají virtuálně. Jak někdo může vraždit při virtuálním hovoru, když s dotyčnou druhou osobou není v jedné místnosti? Toto byl jen jeden příklad za všechny.

Mezi mluvčími všeobecně převládá názor, že se psaný projev zhoršuje, čímž se většinou myslí odchylka od normy spisovného jazyka. Tyto myšlenky jsou v současnosti podporovány rozvojem sociálních komunikačních sítí, kde téměř nikdo nedbá na spisovnost projevu a kde většina lidí píše obecnou češtinou. Jak píše Daneš (1997, s. 7): „Pokud jde o vyjadřování neveřejné, mají mnozí lidé pocit, že čeština za posledních několik desetiletí zhrubla a vůbec ztratila žádoucí úroveň [...]“. Podobné

¹ V úvodní a v závěrečné části práce a v jejím názvu rozumím „korekturou“ jakoukoliv opravu chyb v textu (tedy i opravy jinak patřící k redigování). Takto je její význam chápán širší veřejností a je tak vysvětlen i ve Slovníku cizích slov.

názory však můžeme najít už u Jana Husa či Bohuslava Balbína. Stížnosti na úpadek jazyka provázejí psané texty neustále. František Ryšánek (in Grygerková 2002, s. 49) tento neustálý trend kdysi vtipně shrnul slovy, že „čeština mohla být jazyk úplně dokonalý, kdyby byli Čechové někdy v 15. století vymřeli“. Tyto a ještě další okolnosti mě donutily zamyslet se nad tím, jaké by to bylo být korektorkou – opravovat hrubky, sem tam prohodit slova ve větě, starat se o jazykovou stránku textu. Má představa o jednoduchosti tohoto řemesla se rozplynula, když jsem v rámci zkoušky Ověření jazykové kompetence překládala knihu *The Fine Art of Copyediting* (v mnou přeloženém znění *Umění korektury textu*) od americké redaktorky nakladatelství Columbia University Press *Elsie Myers Stainton*. V díle představuje komplikovanou profesi redaktorů, nechce však nikoho odradit, ale poskytnout cenné rady, které nasbírala během své dlouhé redaktorské kariéry, a přiblížit ostatním redaktorům a zbylému čtenářstvu problematiku profese redaktorů. Díky této knize jsem celou problematiku začala vnímat hlouběji než doposud a začala mě zajímat situace v českém jazykovém prostředí.

Jak je to s psanou češtinou? Kdo určuje její podobu v knihách, časopisech a ostatních textech? Odpovědi na tyto otázky se pokusím osvětlit v obou částech bakalářské práce, tj. v částech teoretické a praktické.

Práce se dotýká lingvistického tématu, konkrétně vědního oboru **spisovný jazyk a jazyková kultura**. Jako samostatný obor se vymezoval ve 30. letech 20. století. Má vztahy k sociologii, k sociolingvistice, k teoriím jazykového práva a politiky a dalším. Principy teorie spisovného jazyka jsou založeny na Tezích Pražského lingvistického kroužku (1929): „Obsahem oboru podle B. Havránka, jednoho ze zakladatelů jazykové kultury, je teoretické pěstění spisovného jazyka, které si klade za cíl dosahovat ustálenosti, funkčně diferenciované výstižnosti a osobitosti jeho prostředků.“ (Grygerková 2002, s. 19) Jedná se o přiměřené užití jazykových prostředků vzhledem k určitému účelu sdělování (jde o to, aby byly užity vhodné jazykové prostředky vzhledem ke komunikační situaci a komunikačním podmínkám).

V teoretické části se věnuji současnému stavu psané češtiny, vysvětluji rozdíl mezi editačními pracemi a popisují jejich postupy v redakcích nakladatelství a vydavatelství. Nechybí ani zmínka o nepostradatelných příručkách každého redaktora a korektora, stejně jako o editačních a sazbových programech. V teoretické části mi byly

největšími oporami již zmiňovaná Staintonová a dále Milan a Dana Pokorní ve své publikaci *Redakční práce* (2011).

V *praktické části* analyzuji odpovědi na dotazník, který jsem vypracovala, abych rozklíčovala přístup k editacím textů (redigování vs. korektury) v nakladatelstvích a vydavatelstvích. Jejich odpovědi mi pomohly získat přehled o tom, kdo je odpovědný za procesy a úkoly, jaké všechny opravy textů je nutné provést před tiskem publikací, jak důležití jsou korektoři v současné době. Na základě všech zjištění jsem si vytvořila přehled o problematice korektur z pohledu lidí, kteří jsou v každodenním styku s texty, které jsou poté předkládány čtenářům v celé České republice. Bližší popis metody výzkumu viz kapitola 6. Dotazníkové šetření.

V rámci celé práce je použit harvardský systém citací dle platné normy ČSN ISO 690:2011 – Bibliografické citace.

Nakladatelstvím rozumím obchodní společnost, která má právo vydávat neperiodické publikace, tj. knihy, učebnice, mapy ad. Činnost nakladatelství upravuje *zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích*. **Vydavatelstvím** míním naopak firmu, která vydává periodické publikace, tj. noviny, časopisy, deníky, týdeníky, měsíčníky, čtvrtletníky, občasníky, ale i internetová zpravodajství. Povinnosti při vydávání periodického tisku upravuje *zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku, tzv. tiskový zákon*. Dle historické tradice lze toto rozdělení používat. Ve své práci toto dělení budu používat, protože i ve výsledcích analýzy lze snadno dohledat rozdíly mezi korekturami prováděnými v nakladatelstvích a ve vydavatelstvích. V případě, že některá společnost vydává jak periodické, tak neperiodické publikace, řadím je mezi nakladatelství.

II. TEORETICKÁ ČÁST

1. Čeština současnosti

Za současnou podobu českého jazyka se považuje jazyk používaný posledními dvěma až třemi generacemi (tj. od 20. let 20. století) (Cvrček et al. 2010, s. 34) Od té doby se projevují *změny převážně v oblasti slovní zásoby* (přejímání cizích slov, hlavně z angličtiny – to je patrné hlavně s rozmachem dostupnosti internetu a vývoje nových technologií na začátku 21. století). Obecný stav jazyka je odvislý od politických, sociálních a kulturních podmínek národa v té které době (Grygerková 2002, s. 56). Při jeho zkoumání a popisu „sledujeme rozsah a způsob užívání jazyka a jeho variet v různých komunikačních oblastech, sledujeme vztah mezi jazykem a varietami a také druh a intenzitu postojů uživatelů jazyka k jazyku a jeho varietám“ (tamtéž).

Čeština dle strukturní typologie² jazyků (V. Skalička) patří mezi flexivní jazyky. Ty se vyznačují relativně uvolněným slovosledem, užitím vedlejších vět namísto polovětných konstrukcí, ale především tím, že koncovka vyjadřuje hned několik významů najednou (lze z ní odvodit např. číslo a pád slova). Vlastností flexivních jazyků je možnost skloňování některých slovních druhů (substantiv, adjektiv, pronomen a numeralí) a časování verb (deklinace). Dalšími flexivními jazyky jsou např. latina či řečtina. Čeština dále vykazuje i znaky ostatních typů; aglutinačního (odvozování slov a hromadění předpon a přípon: *nejkratšími*) a izolačního (užití pomocných sloves: *byl by šel*). Žádný jazyk nemá jasně danou strukturu a vlastnosti jen jednoho typu, ale řadí se k němu podle toho, které znaky určitého typu v jazyce převažují (Cvrček et al. 2010).

Český pravopis vychází ze tří různých principů: fonologického, morfologického a etymologického. Poslední zmiňovaný se uplatňuje nejméně. Morfologická zásada má pak obvykle přednost před fonologickou (tj. píšeme *svaz – svazu*, ne *svas – svazu*). Pravopis představuje jednotící složku písemného dorozumívání (Macháčková 1992, s. 148). Čistě fonetická podoba vychází z rozdílu mezi znělými a neznělými souhláskami ve slově; znělé souhlásky zaznamenáváme i souhláskami neznělými a naopak³ (Melichar, Styblík 1973, s. 13).

² Typologie je věda srovnávající shodné a rozdílné prvky jazyků (Sochorová et al. 1996, s. 8).

³ Př.: skrz [skrs], bohatství [bohactvi:], věštba [vježdba]

1.1 Útvary češtiny

Český jazyk se dělí do různých útvarů a vrstev. Hlavní dělení útvarů probíhá na poli spisovnosti: češtinu lze zjednodušeně rozlišit na spisovnou a nespisovnou.

Spisovná čeština je reprezentativní útvar národního jazyka (Sochrová et al. 1996, s. 12) užívaný hlavně v psaných projevech (odtud výraz spisovná – viz Šmilauer 1973, s. 21). Vyvinula se ze středočeského a pražského nářečí a je jednotná a platná pro celé území České republiky. Její mluvenou podobu označujeme jako hovorovou češtinu.

Nespisovná čeština je opak spisovné, tedy nekodifikovaná forma jazyka, rozšířená po celém území. Dále rozlišuje mezi obecnou češtinou (interdialektem), nářečími (dialekty), profesní mluvou, slangem (mluvou zájmových skupin) a argotem (mluvou společensky deklasovaných vrstev) (Šmilauer 1973, s. 20–21) (Sochrová et al. 1996, s. 21).

Obecná čeština je nadnářečím (interdialektem), který prostupuje téměř celým územím (kromě některých částí Moravy) a nyní se chápe ve smyslu „všeobecně užívané“ (Šmilauer 1973, s. 21). Grygerková (2002, s. 58) uvádí, že díky zprostředkování obecné češtiny médií „je pasivně vnímána na celém teritoriu, rozšiřuje své hranice a může působit i jako mluvní vzor mimo Čechy, ztrácí příznak regionálnosti.“ Daneš (1997, s. 15) říká, že „(n)a území Čech lokální dialekty téměř vymizely, i když jisté zbytkové jevy ještě existují nadále, a vznikl oblastní český interdialekt, v podstatě na základě pražsko-středočeském [...]“. Obecná čeština v sobě mísí prvky nespisovné i spisovné, nemá žádná zavedená pravidla, není důsledná. Nicméně právě její podoba vyvíjí tlak na podobu spisovného jazyka (*bychom* → *bysme*; *schvalují* → *schvalujou*; *mladých lidí* → *mladejch lidí...*). Navíc může být chápána v dvojím kontextu (viz Havránek 1936–1938): a) jakožto „koiné“ supluje lokálním nářečím spisovný jazyk; b) ve vztahu ke kodifikované spisovné češtině plní funkci lidového jazyka (tamtéž). Dle Daneše (1997, s. 14) dnes „jen málokdo užívá nějaké ‚čisté variety‘. Zpravidla mluvíme jazykem kombinovaným, smíšeným, např. hovorově spisovným promíšeným prvky tzv. obecné češtiny [...]“. Jamek (1998, s. 165) v souvislosti se normovaností jazyka hovoří o jeho přirozené povaze, která slouží jako „nástroj“ mezilidského dorozumívání a hlavní [...] „nosič“ myšlení“. Díky ustálené normě se tak vytvářejí prvky „společenské smlouvy“. A normu považuje za prostředek komunikace, díky které jsou smlouvy

vymahatelné, všechny závazky uznatelné a nakonec i právo je díky normovanému jazyku stanovitelné (tamtéž). Zároveň ale také o normě dodává (1998, s. 172), že „(j)ejí dodržování je sice žádoucí v každém případě, zcela nekompromisně by však mělo být vyžadováno pouze ve sféře veřejného života.“ A veřejný život se týká i knih, časopisů, novin a dalších tištěných, resp. psaných médií.

1.1.1 Čeština a umělecká literatura

Většina textů by měla být psána kodifikovanou češtinou. Specifická situace nastává při práci s uměleckou literaturou (nebo též beletrií), kdy se autor nespisovným vyjadřováním postav nebo celého díla snaží záměrně dát dílu nezaměnitelnou tvář. Ne vždy je ale nespisovnost autorovým uměleckým záměrem, je nutno rozlišovat mezi záměrem a autorovou neznalostí spisovného jazyka (Pokorný, Pokorná 2011, s. 31). Čmejrková (1997, s. 123–124) píše: „Obecná čeština bývala příznačná jen pro řeč některých literárních postav. Charakterizovala jejich sociální původ, profesi a statut.“ Spolu s odtabuizováním a zvlgárněním světa se mění i jazyk, který má dopad na jazyk literatury, o kterém Čmejrková (tamtéž) dodává: „Jazyk, s nímž se čtenář současné prózy setkává, vypadá občas velmi bizarně. To proto, že na líčení přeludností a vykloubeností normovaný jazyk nestačí.“

Grygerková (2002, s. 58) popisuje posilování „postavení obecné češtiny jako prestižního útvaru“ v souvislosti s psanou formou textů (hlavně pak beletristických a žurnalistických), při čemž se fixuje znění některých výrazů a tvarů v povědomí mluvčích.

1.1.2 Koncept minimální intervence (KMI)

Cvrčkův kontroverzní KMI (2008) přichází s myšlenkou zrušit preskriptivní (autoritativně uplatňující) činnosti, které nám předkládají kodifikované příručky (Slovník spisovné češtiny, Pravidla českého pravopisu). Lidé by měli mluvit/psát přirozeně bez jakýchkoliv zásahů či postihů za „nevhodné“ užití výrazů. Všechny příručky by měly mít deskriptivní (objektivní) charakter a nynější kodifikované příručky by měly přestat úplně vycházet (Cvrček 2008, s. 36–38). Cvrček totiž přichází s myšlenkou, že „není důvod, proč by lingvistika měla zasahovat do vývoje jazyka svými intervencemi, a diskvalifikovat tak uživatele jazyka za jejich (přirozené) jazykové chování (či poskytovat argumenty pro jejich diskvalifikaci).“ (Cvrček 2008,

s. 34) Vychází z toho, že čeština je jazyk přirozený, stále se vyvíjející. Tento vývoj je patrný nejprve v mluvené podobě, teprve poté se dostává do písemné formy (tamtéž). Spisovná čeština podle Cvrčka nemá být nijak ohrožena: „Pokud spisovná čeština, resp. širě chápáná čeština standardní, reálně existuje (tedy není to jen jazyk popsáný v kodifikaci), její inventář, způsoby použití i společenská prestiž jejích prvků bude minimálně změněna oproti stavu, v jakém se reálně [...] dnes nachází.“ (tamtéž)

Cvrček dále uvádí, jakým způsobem má být KMI postupně zaváděn do praxe, na co je třeba si dát pozor, jakým způsobem utlumit činnost lingvistů atd. Blíže viz jeho pojednání.

1.2 Vývoj jazyka

Všechny přirozené jazyky⁴, nejsou-li „mrtvé“⁵ (př. latina), z kterých se ale vyvinuly jazyky jiné nebo se používají v určitých funkcích (př. medicína či církve) (Sgall, Hronek 1992, s. 9), se neustále vyvíjejí. Tento vývoj je ovlivněn převážně jazyky cizími, „protože žádný národ nežije izolovaně“ (Melichar, Styblík 1974, s. 7). Při zkoumání vývoje jazyka se sledují „změny ve fonologickém systému, v morfologii, v syntaxi a ve slovtvorbě a slovní zásobě“ (Cvrček et al. 2010, s. 28). Změny spolu obvykle úzce souvisejí a vzájemně se doplňují (tamtéž).

V rámci vývoje dochází k zdánlivě protikladným procesům, jako jsou *demokratizace* (rozšiřování působnosti spisovné češtiny díky vlivu škol vzdělávacích institucí a dalších) a *intelektualizace* (vědeckotechnický rozvoj – *jmenné vazby*); *terminologizace* (růst počtu termínů) a *determinologizace* (přejímání odborných výrazů laiky – *počítač, export*); *integrace dialektů* (sjednocování/potírání nářečních rozdílů způsobených migrací obyvatelstva) a *funkčně stylová diferenciac*e (vyčleňování vůči původním stylům – *publicistický versus odborný*) (Sochrová et al. 1996, s. 12).

Dále dochází k stylovému posunu. Častějším jevem je přejímání prvků obecné češtiny do spisovného jazyka (*taky* → *také*). Vývoj jazyka chápeme ve dvou rovinách – vývoj mluvené češtiny a vývoj spisovné češtiny (Cuřín, Novotný 1981, s. 11). Mluvená podoba se vyvíjí spolu s kulturou, je velmi živá. Spisovná čeština je usměřňována a

⁴ Přirozené (lidské) jazyky versus umělé jazyky (znaková řeč, esperanto, programovací jazyky).

⁵ Pojem „mrtvý jazyk“ neznamená vymřelý. Je tím míněn jazyk, který nemá žádné rodilé mluvčí, nicméně i přes tuto „indispozici“ se dále používá.

řízena specializovanými institucemi (Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR). Obě roviny ovšem probíhají v úzkém sepětí: „Prvky jazyka běžně mluveného pronikají do spisovného jazyka v nebývalé míře.“ (tamtéž)

V poslední době je nejmarkantnější vývoj úzu směrem k internacionalizaci jazyka, tj. v přejímání cizích výrazů (svůj neoddiskutovatelný podíl zde má především internet a vývoj IT a dalších technologií, které jsou v dnešní době součástí každodenního života) a dále vytváření nových jevů, příp. přetváření jevů již existujících (frekvence určitých jevů, jejich posun v stylových hodnotách, posun ve významu slov) (Daneš et al. 1997).

V syntaxi probíhají změny jen pozvolna. Většina jen navazuje na již probíhající transformace, např. „tendence nahrazovat slovesné vazby genitivní a některé předložkové vazbami akuzativními⁶ nebo užívání neshodných přívlastků (různé morfologické povahy) v postavení před rozvíjeným substantivem⁷“ (Daneš et al. 1997, s. 23)

1.2.1 Demokratizace jazyka a média

Denně si přečte některý ze zpravodajských serverů okolo 1 000 000 uživatelů⁸ internetu (nejnavštěvovanější jsou Novinky.cz s přibližně 600 000 uživateli), zatímco tištěné deníky se prodávají v počtu 1 100 000 výtisků za půl roku. Obecnou tendencí je snižování prodeje a zájmu o tištěné deníky a nárůst čtenářů internetového zpravodajství, což potvrzuje i průzkum z let 2006–2011 společnosti Médea Research (online, Nový 2011). Večerní televizní noviny na TV Nova denně sleduje až 1 500 000 diváků, zpravodajskou relaci na FTV Prima sleduje 870 000 diváků a Události na ČT 1 a ČT 24 (vysílání probíhá simultánně) sleduje zhruba 700 000 diváků. Všichni diváci jsou starší 15 let. Údaje⁹ pocházejí z pravidelných měsíčních průzkumů agentury ATO-Mediaresearch.

Masové sdělovací prostředky (masmédia) mají velký podíl i na demokratizaci jazyka. Svobodová (2009, s. 7) v souvislosti s tímto tématem hovoří o tzv. „pseudodemokratizaci jazyka“, která je způsobena úsilím autorů „přiblížit se co nejvíce jazykovému vkusu čtenářů, diváků a posluchačů, resp. co nejširší veřejnosti,

⁶ Př.: užívat (čeho) léku vs. užívat (co) lék

⁷ Př.: C vitamin vs. Vitamin C

⁸ Zdroj dat: <http://online.netmonitor.cz/#>

⁹ Zdroj dat: <http://www.mediaresearch.cz/produkty-sluzby/mereni-televize/vysledky-mereni-v-cr/>

a to právě cestou [...] menší zdrženlivosti k nespisovnému vyjadřování.“ Např. reportéři televizního zpravodajství komerčních televizí vědomě používají hovorové a nespisovné výrazy – sociolekty, klišé, expresivní výrazy ad., aby příspěvek přiblížili světu diváků. (Hrabáková 2011, s. 19–20) „Všichni mluvčí, a zejména mluvčí píšíci, včetně překladatelů a redaktorů, se setkávají s obtížemi spojenými s tím, že v různých situacích je možné různě hodnotit a využívat výrazové prostředky jednotlivých podob našeho národního jazyka a že stanoviska k tomu se často hodně liší.“ (Sgall, Hronek 1992, s. 7) Nejen v televizi¹⁰ je hovorová čeština zčásti vytlačována prvky obecné češtiny, svůj podíl na tom nese i online zpravodajství. Stává se kvůli tomu terčem častých kritik (nikoli však ze strany lingvistů, ale stále především z řad laické veřejnosti).

Vliv médií na současnou češtinu nelze popřít. Jejich „úzus“ zasahuje nejširší publikum (viz výsledky průzkumů Netmonitor a Mediaresearch). Tolerance laické veřejnosti k užívaným výrazům a obratům sdělovacích prostředků tak umožňuje jejich přenos i do ostatních oblastí komunikace (Svobodová 2009).

2. Problematika editace v českém prostředí

Editaci¹¹ v tomto textu rozumím *přípravu, zpracování a úpravu textu k tisku*. Označuji tak souhrnně všechny nezbytné redakční postupy, resp. úpravy, které předcházejí publikování díla, článku, eseje, zprávy ad.

Kde všude by mělo k editaci textů docházet? U všech psaných textů (Stainton 2002): ať knih, článků v novinách, časopisech, online zpravodajství, tak i v televizním vysílání (i české televizní zpravodajské redakce zaměstnávají jazykové redaktory, kteří mají na starost kontrolu redakčních textů pro vysílání včetně přepisů citací, titulků, infografiky apod.), v oficiálních dokumentech¹², zákonech ad.

Podrobný přehled terminologie knižního/tiskařského odvětví v českém jazykovém prostředí chybí. Jednotlivé redakce si mohou některé termíny vykládat po svém (více

¹⁰ Např. jazyk zpravodajství komerčních televizí je vědomě přizpůsobován úzu diváků, tj. vyhýbá se odborným termínům a cizím slovům a naopak využívá prvky obecné češtiny a slangu (*náklad'ák, osobák, přijde si sednout na deset let, hrát za národ'ák*, apod.). I to přispívá k bulvarizaci zpravodajství a publicistiky (nejen obsah a vizuální stránka zpravodajství).

¹¹ „Editace“ in *Slovník cizích slov* (2003, s. 96).

¹² Perličkou k tomuto tématu budiž nedávný „přešlap“ autorů slibu prezidenta republiky. Na gramatickou chybu v textu bylo upozorněno až po již proběhlé signaci novým prezidentem, ten byl potom nucen slib podepsat znovu v již opravené podobě.

viz výsledky dotazníkového šetření v praktické části práce). Ucelený pohled na editorskou teorii podává kniha *Editor a text* vytvořená kolektivem autorů Ústavu pro českou literaturu AV ČR z roku 2006. Částečně se terminologií a výkladem zabývá i Vladimír Pistorius (2011) ve své publikaci *Jak se dělá kniha*. Hesla z oblasti knižního průmyslu lze také najít v *Praktické encyklopedii žurnalistiky a marketingové komunikace*, kterou sepsala Barbora Osvaldová (2007) s kolektivem autorů.

V českém jazykovém prostředí se setkáváme s dvěma pojmy, které jsou pro mnoho lidí synonymy, pro nakladatele a vydavatele by to měly být odlišné výrazy, které znamenají dvě rozdílné etapy oprav. Jde o redigování a korekturu.

2.1 Redakce versus korektura textu

Redakcí rozumíme kontrolu textu po *obsahové stránce* (podrobněji na toto téma viz kapitola č. 3: Redigování textů), která probíhá ve spolupráci s autorem (Staintonová 2002, s. 26–31). Jedná se o kompletní faktickou a věcnou úpravu textu, která probíhá ještě před sazbou. Jde i o první opravy gramatických chyb, překlepů, interpunkce, o opravu slovosledu, větných vazeb, předložkových vazeb, o kontrolu opakujících se výrazů v textu, o odstranění nadbytečných slov a tvarů, o hlídání správného užití cizích slov v textu. (Staintonová 2002) Při redigování textu jde i o svázání autorových myšlenek do jednoduchého a srozumitelného celku, o dodržení faktografických údajů a informací, které má text sdělovat (jména osobností, letopočty), o správnou citaci původní použité literatury, o přizpůsobení úzu danému okruhu čtenářské obce atd. (Pokorný, Pokorná 2011).

Korekturou rozumíme kontrolu a opravu textů po *formální stránce* (více o původu, významu a reálném obsahu viz kapitola č. 4: Korektury). Zpravidla probíhá po sazbě dokumentu. V textu se hledají a opravují dosud neopravené pravopisné, typografické a menší stylistické chyby (ať v rukopisu ručně psaném, tištěném anebo v textu již po sazbě). Pozornost padá i na grafickou stránku textu (horizontální vs. vertikální členění, o odsazení odstavců, o dělení slov na konci řádků, o správné užití zástupných symbolů, umístění obrázků v textu, o úrovně nadpisů apod.) (Pokorný, Pokorná 2011).

Ne vždy a ne všechna nakladatelství/vydavatelství tyto dva procesy odlišují: během prvního stadia redigování mohou být zároveň realizovány korektury (hl. pravopisu a interpunkce), ale ve fázi korektur by již úplné redigování prováděno být nemělo (kvůli

fatálním dopadům na sazbu textu) (Pokorný, Pokorná 2011). Tento fakt vede k tomu, že jsou pozice redaktora/korektora slučovány a prováděny jednou osobou, tj. redaktorem (příp. jazykovým redaktorem). V některých institucích kromě pojmů *redaktor/korektor* zaměňují ještě pojmy *autor/redaktor*. Děje se tak hlavně v novinových a časopiseckých redakcích, kde je redaktorovi v rámci popisu práce nařízeno psát vlastní články, které pak buď zrediguje on sám, nebo jiný redaktor. Zároveň kromě vlastních článků rediguje texty ostatních redaktorů. „Tím v obecném povědomí dochází ke spojení či záměně dvou odlišných profesí. [...] tvůrce vlastních textů může být v takové redakci označen jako novinář, redaktor textů jiných autorů může být ve stejné redakci označen jako editor, jazykový redaktor, případně korektor.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 9)

V České republice existuje hned několik firem, které se korekturami/redigováním textů na zakázku zabývají (převážně poskytují služby dalším firmám, reklamním agenturám a studentům). I u nich se ale objevuje částečná tendence obě činnosti spojit v jednu. V rámci editace textu provedou zároveň redakci i korekturu.

2.2 Fáze editace

Redigování a korektury zvyšují náklady na publikování každé knihy bez výjimky (Staintonová 2002), čím je redakce textu náročnější, tím jsou logicky další vynaložené náklady vyšší, nicméně i přes náklady, které s sebou editace textu přináší, je nutné, aby opravné zásahy ze strany nakladatelství probíhaly (Pokorný, Pokorná 2011). „Druh a rozsah konkrétní redakce záleží na stavu rukopisu a na požadavcích čtenářů, pro které je kniha koncipována, jakož i na uspořádání povinností v nakladatelství.“ (Staintonová 2002, s. 18 – vlastní překlad)¹³

Ponechme stranou vznik samotného textu, tj. produkci námětu a samotnou tvorbu rukopisu, protože to jsou činnosti, které má na starosti autor, nikoli redaktor. Přístupme rovnou k popisu postupu redakčních prací.

Nejprve se dílo zařadí do edice podle typu námětu. Autor předá nakladateli nejdůležitější připomínky a poznámky k úpravám, nakladatelství dále spolu s autorovými náměty předá redaktorovi „nakladatelské uzance“, má-li nějakou takovou

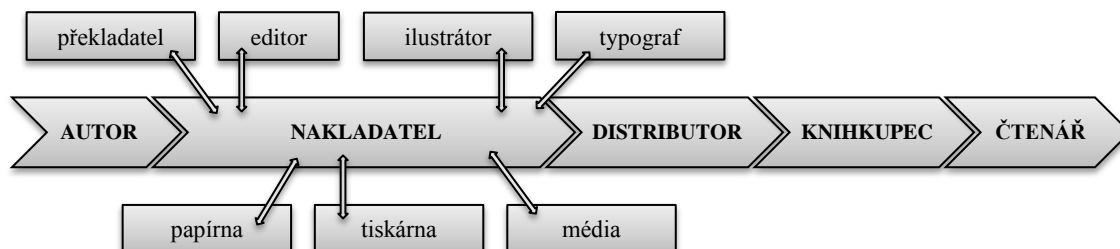
¹³ V originále: „The kind and extent of the specific editing depend on the condition of the manuscript and the requirements of the readers for whom it is designed, as well as on the organization of responsibilities in the publishing house.”

sbírku zásad k dispozici (Pokorný, Pokorná 2011). V ní je obvykle soupis nejdůležitějších pravidel a připomínek k pravopisu, interpunkci, úzu atp. Když nakladatel/šéfredaktor obdrží rukopis/článek, začíná samotné redigování textu (blíže viz kapitola 3. Redigování textů).

Po něm následuje typografické zpracování rukopisu a zlom, „[...] tzv. proznačení pro grafika, který bude text technicky zpracovávat do knižní podoby – tedy lámat [...]“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 59). V ideálním případě dostává grafik čistý, absolutně neformátovaný text, do kterého redaktor poznamená (buď v tištěném provedení na okraj stránky, nebo v elektronické podobě formou komentářů) značkami legendu lámání a grafické zvláštnosti vyskytující se v textu. V této fázi by měl redaktor spolupracovat i s grafikem, aby ho včas upozornil na možná úskalí ve zlomu. Kniha po zlomu putuje zpět do nakladatelství, buď vytištěná, nebo v elektronické verzi (tamtéž).

Teprve po všech těchto úpravách přicházejí na řadu korektury (některé mohou proběhnout ještě před zlomem, provádí-li je redaktor současně při redakci). (Viz kapitola 4. Korektury.) V žádném případě by se neměl provádět větší zásah do již zkorigovaného a předtiskového dokumentu, tj. takový zásah, který by zapříčinil větší posun textu (např. vkládání nových vět či odstavců) (Pokorný, Pokorná 2011). Závažnější úprava či změna by totiž znamenala znovu nově provést celou sazbu, zlom, přečíslování seznamů, stránkování, nové korektury atd. Je-li vše v pořádku, následují dokončovací práce (tvorba rejstříků, vysvětlivek atp.). A nakonec se vše předává tiskárně (ta by měla mít k dispozici i původní korekturní výtisk, aby mohla kontrolovat požadované změny se sazbou) (tamtéž).

Obrázek 1: Subjekty podílející se na přípravě knihy (Pistorius 2011, s. 134)

2.3 Druhy oprav

Opravy, někdy též nazývány korektury, se v českém jazykovém prostředí teoreticky dělí podle druhu na: a) jazykové; b) odborné; c) stylistické a d) předtiskové (online, Meriva překlady a korektury 2013). V praxi však často splývají nebo se zastupují.

2.3.1 Jazykové korektury

Jazykové korektury patří mezi nejčastější typ korektury. Jedná se o základní typ, při kterém se opravují pravopisné chyby, případné překlepy, hlídá se celistvost textu, terminologická jednotnost a adekvátnost a srozumitelnost textu. Nejčastěji je jazyková korektura vyžadována po překladu. V opravách překladů však převažují prvky redakce. Kromě již uvedené kontroly se zde sleduje i jednodušnost a návaznost překládaných myšlenek v překládaném jazyce, adekvátnost přeložených výrazů a přesné pochopení původního textu a jeho následně správné přeložení.

2.3.2 Odborné opravy

Při odborných korekturách se kontroluje a opravuje odborná terminologie daného oboru v přeloženém textu. Redaktor by v tomto případě měl být odborníkem z oblasti (např. lékař, právník, ekonom) a zároveň by měl perfektně znát jak cílový, tak původní jazyk překladu, rediguje-li odborný překlad. Zadavatel editace by měl ke kontrole předložit terminologický slovník či poskytnout odkaz na další schválené odborné texty. Dále by měl předem objasnit neznámé zkratky či poukázat na další požadavky, které na text má, a upozornit redaktora, aby ponechal např. určité výrazy nepřeložené. Odborné texty jsou zaměřené na určitý profesní okruh čtenářů. Úzus mu tedy musí bezpodmínečně odpovídat.

2.3.3 Stylistické opravy

Stylistickou editací rozumíme opravu, která se zaměřuje na slohovou stránku textu. Většinou je úzce spjata s korekturou jazykovou a je prováděna současně s ní. Korektor se zaměřuje na opravu volby slov, jejich pořadí ve větě a vzájemnou závislost všech slov, zároveň může zpřeházet i pořadí vět. Tím vylepšuje srozumitelnost daného materiálu s ohledem na funkci, kterou má text splňovat. Text se tak přizpůsobuje dané čtenářské obci (široké veřejnosti, odborníkům, studentům...). Sjednocuje styl vyjadřování tak, aby mu ti, kterým je text určen, mohli porozumět bez obtíží.

2.3.4 Předtiskové korektury

Předtisková korektura se provádí na konci celého procesu kontroly textu, tj. před tiskem nebo finální publikací na internetu. Korektor při ní odstraňuje typografické chyby – zalomení textu, rozdělení slov na konci řádků, parchanty (hlavně parchanty-sirotky)¹⁴, špatně vložené obrázky, nesprávně použité znaky, symboly nebo diakritická znaménka, atd. Ne ve všech společnostech korektor za předtiskové úpravy odpovídá. V některých redakcích je mají na starost redaktori, byť současným trendem je tuto práci přesouvat právě na korektory.

3. Redigování textů

Výrazem „redigování“ (či též redakce) chápeme **úpravu (textu) pro publikování**. Redakce¹⁵ pak dále kromě editace může znamenat: „a) jednu z různých podob/variant téhož textu (např. česká redakce středověkého eposu); b) vedení obsahové stránky sdělovacích prostředků/vydavatelské činnosti (redakce novin); c) kolektiv osob či orgánů tuto činnost vykonávající (člen redakce Lidových novin) nebo za d) místnost, budovu, kde redaktori pracují.“

Redigování textů není jen hledání chyb či úprava stylistiky textu. „Redaktorovou povinností je zajistit, aby napsaná slova byla srozumitelná těm, kdo je čtou. Komunikace. Žádný malý cíl.“ (Staintonová 2002, s. 5)¹⁶ Redakční práce v sobě zahrnuje mnohem více úsilí, které musí redaktor vynaložit, aby výsledná podoba textu byla pravopisně bezchybná, čtivá, souvislá, logicky navazující, plynulá, srozumitelná, přizpůsobená danému okruhu čtenářů, kterému je text určen, a ideálně i dobře prodejná.

3.1 Redaktor a jeho práce

„Redaktor, který s textem začíná, musí zkontrolovat každý znak v každém slově každé věty v každém odstavci...“ (Staintonová 2002, s. 74 – vlastní překlad)¹⁷ Všeobecně lze

¹⁴ Parchanty (též pancharty) jsou tiskové chyby. Dělí se na parchanty-vdovy a parchanty-sirotky. „Vdovy“ jsou osamocené začátky odstavců, které zůstanou na konci stránky, v sazbě jsou tolerovány spíše než „sirotci“, tj. osamocené konce odstavců přesahující na novou stránku.

¹⁵ „Redakce“ in *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (1998, s. 349).

¹⁶ V originále: „The editor's charge is to make sure that words written will be comprehensible to those who read them. Communication. No small aim.“

¹⁷ V originále: „A copyeditor starting on a manuscript must examine every character in every word of every sentence in every paragraph...“

za redaktora považovat osobu, která je odpovědná za logickou, jazykovou a stylistickou správnost textu a za správné zařazení knihy v rámci edičního plánu a uvedení všech patřičných a požadovaných údajů (Osvaldová et al. 2007, s. 170).

Redaktor nepracuje jen s textem samotným. Protože formuluje myšlenky a slova někoho jiného, musí komunikovat i s autorem díla, diskutovat s ním o problémech, o vhodném výběru slov, o tom, zda pochopil správně, co autor původně myslel (Staintonová 2002, s. 26–31). Zároveň musí mít na paměti, že on není tím, kdo dílo napsal, že není autor, čili nesmí text přepisovat dle libosti, momentálního rozpoložení a vlastního vkusu (Pokorný, Pokorná 2011, s. 27–30). Mnohdy se může dostat do svízelné situace, kdy autor odmítá ustoupit ze svého požadavku a trvá si na svém. „Ovšem hádat se kvůli tomu nemá cenu. Komunikace, pochopení, informování, sjednocování – to je naše práce. Dohadujte se o sjednocování, o výběru slov, o užití příslovcí a přídavných jmen, o neurčitých vyjádřeních, o významu – neboť jen v těchto věcech mohou editoři provádět změny.“ (Staintonová 2002, s. 29 – vlastní překlad)¹⁸

Odpovědný redaktor může mít v některých redakcích kromě editační práce na starost i administrativu spojenou s přijetím rukopisu do editačního procesu – tj. propagaci připravované knihy, aktualizaci redakční databáze, kalkulaci nákladů, spolupráci s recenzenty, zajišťování zahraničních autorských práv či přípravu podkladů pro získání dotací, grantů z různých organizací či fondů (např. Ministerstvo kultury ČR, Grantová agentura Akademie věd ČR ...) atp. (Pokorný, Pokorná 2011, s. 13–25). Dále s autorem jedná o datech odevzdání finální verze rukopisu a interpretuje mu požadovanou specifikaci zpracování rukopisu včetně technických parametrů požadovaných nakladatelstvím (tamtéž). Projednává s ním i strukturu a koncepci díla (členění na kapitoly, poznámky, rejstříky, odkazy, citace atp.).

Redaktor musí dát cizímu dílu tvar, logiku a korektnost, postrádá-li je samotný rukopis už na začátku úprav. „Úkolem redaktora je upravit text tak, aby byl publikovatelný, tj. zbavený všech jazykových i věcných omylů a chyb, [...] se zachováním autorova stylu, kompozice, logiky příběhu a psychologie postav v případě beletrie, úplný a adekvátní originálu v případě překladu.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 27) Nezáleží

¹⁸ V originále: „But this squabble is not worth an argument. Communication, understanding, informing, consistency – these are our business. Argue if you must over consistency, the choice of words, the use of adverbs and adjectives, vague statements, the meaning – there’s where editors can make a difference.“

na tom, zda se redaktorovi dané téma líbí, jeho úkolem je udělat z textu poutavou a srozumitelnou záležitost. „Korektoři nesnášejí nelogičnosti a argumenty založené na emocích, dvojsmysly a popletené myšlenky, nesrovnalosti a špatně promyšlené části, slang, žargon a hantýrku. Věří, že čárky a středníky mají význam, že psát slova správně je důležité. [...] Poté začíná korektorova snaha slovy: ‚Starám se,‘ o slova, věty, odstavce v článcích, o pamflety a knihy.“ (Staintonová 2002, s. 5 – vlastní překlad)¹⁹

Zde bychom mohli narazit na určitý rozpor (Staintonová 2002): redaktor vylepší dílo někoho jiného a „nic“ z toho nemá (kromě pocitu z perfektně odvedené práce). Veškerou „slávu“ si nese jen autor sám. Leč to je běžná praxe. Nakladatel je tu od toho, aby dílo prodal, takže i na něm je, aby autorovi pomohl, a to například prostřednictvím redaktorů a korektorů, zvláště nemá-li autor závratné literární nadání a jazykové citění.

Redaktor není autor (Pokorný, Pokorná 2011, s. 27), což mu umožňuje vrátit text zpět k dopracování, odevzdá-li autor neúplný rukopis nebo obsahuje-li text přílišné množství chyb či opakujících se problémů, „[...] například pokud autor ignoruje pravidlo, že za interpunkčními znaménky se píše mezer, nebo pokud knihu prostupuje určitý stylistický problém.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 29) Všechny tyto problémy by prodloužily lhůtu redakční práce a navýšily by náklady nakladatele, proto by v ideálním případě měl autor své chyby sám napravit, v extrémním případě je možné, že nakladatel vypoví smlouvu a dané dílo nebude publikováno (tamtéž). Redaktorovi by např. ruční vymazávání přebytečných mezer na každém řádku zabralo minimálně další týden.

3.2 Redakční činnosti

Na prvním místě stojí vždy funkce textu a jeho čtenáři (Čmejková et al. 1999, s. 14–15). Během redigování celého textu na to redaktor musí brát ohled.

V první fázi se redaktor soustřeďuje na stylistiku, slovosled vět, gramatiku a interpunkci. Opravy jsou neoddiskutovatelné, nejedná-li se však o uměleckou literaturu, v níž si autor vynucuje užití nespisovných tvarů jakožto prostředku vyjádření svého uměleckého výrazu. „[...] hranice mezi uměleckým záměrem a samoúčelným ornamentem, a někdy dokonce i pouhou neznalostí jazyka na straně autora může být obtížně určitelná.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 31) Zároveň kontroluje korektnost dat (i

¹⁹ V originále: „The copyeditor’s approach, then, begins with ‚I care‘ – about the words, sentences, and paragraphs in the articles, pamphlets, and books that are helped along toward publication.“

časových), faktů, reálií, či zda jsou správně napsána všechna cizí jména, zkratky, akronymy a úzus textu přizpůsobuje danému okruhu čtenářů (Staintonová 2002).

Ve druhé fázi se zaměřuje na logičnost, strukturu a návaznost textu, upravuje jeho členění, případně přehazuje odstavce, aby tak svázal uvedené myšlenky do smysluplného celku. Kontroluje užitou terminologii a sjednocuje ji napříč celým dokumentem (tamtéž).

V případě redigování překladu kontroluje originální text a ideje, v něm obsažené, tj. zda byly pochopeny a přeloženy správně. V rámci „poangličťování“ češtiny navíc svazuje překlad zpět do českého jazyka. Častým nešvarem překladatelů je přejímání anglického slovosledu, nebo užívání přemíry trpného rodu (Pokorný, Pokorná 2011).

3.2.1 Chyby ve stylistice

Pokorný, Pokorná (2011) a Sochrová (1996) uvádějí jako nejčastější chyby následující:

- » Opakování stejných slov či slov a slovních spojení tvořených stejným základem:
letadlo – letět – létací – letiště
- » Přetížení souvětí (mnoho vsuvek, vložených vět, atp.)
- » Častá jmenná pojmenování (podstatná jména):
Základní doporučení užívání prostředků k vyvolání zvracení za účelem ukončení bolesti v oblasti dutiny břišní...
- » Nedbalé zacházení s prostředky vyjadřujícími významový poměr (slučovací vs. odporovací poměr):
Každý člověk má chyby a sám na sobě je nevidí. → Každý člověk má chyby, ale sám na sobě je nevidí.
- » Užívání nepravých vedlejších vět:
Ve vlaku jelo dítě, co křičelo. → Ve vlaku jelo dítě, které křičelo.
- » Používání pleonasmů²⁰:
Magické kouzlo, závěrečné finále, zasklená vitrina, neoptimálnější, hospitalizace v nemocnici atp.

²⁰ Pleonasmus je nadbytečné (redundantní) hromadění významově podobných slov (in Slovník cizích slov 2003, s. 295).

» Chyby větné stavby

- Anakolut – vyšinutí z větné vazby:

Děti, když přišly, byla jim zima. → Dětem, když přišly, byla zima.

- Zeugma – zanedbání dvojí vazby slovesa:

Udržujte pořádek uvnitř i před školou. → Udržujte pořádek uvnitř školy i před ní.

- Kontaminace – záměna vazeb dvou podobných sloves:

Osočil se na Petra. → Osopil Petra. (osopit na vs. osočit někoho)

- Atrakce (spodoba) – ovlivnění koncovky předcházejícím slovem:

O člověku pracujícím... → O člověku pracujícím...

4. Korektury

Slovo korektura²¹ pochází z latinské výrazu *corrigere* (opravovat) a chápeme ho jako *opravu chyb (sazečských) a nepřesností v textu*. V přeneseném slova smyslu označuje jakoukoliv opravu či úpravu, např. plánu, hranic atp.

Při úpravách textu přichází korektura na řadu až po důkladné redakci a je to jedna z nejdůležitějších částí oprav textu. „Mnozí méně zodpovědní nakladatelé ji však (stejně jako fázi redigování) opomíjejí ve snaze snížit náklady na výrobu knihy.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 71)

Korektury by měly být prováděny pouze v tištěné formě do pare prostřednictvím zákonem stanovených korektorských značek (viz kapitola 4.3 Pravidla korigování a korektorské značky), nikoli do samotné elektronické verze dokumentu (ČSN 88 0410: 2004). Ne všechny chyby jsou zachyceny při samotné redakci hned ze začátku, ale je třeba provést minimálně dvě další korektury. „Čtení na papíře je nezastupitelné. Redaktor vidí před sebou stránku jako celek a všimne si různých textových a grafických chyb, které na obrazovce snadno přehlédne, [...]. V tištěné knize jsou pak opět chyby vidět na první pohled – ovšem to už je pozdě.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 72)

Vzhledem k úspoře nákladů nakladatelství je většina redaktorů i korektorů najímána externě prostřednictvím výběru interního redaktora. Ten probíhá na základě redakce

²¹ „Korektura“ in *Slovník českých synonym a antonym* (2007, s. 147). „Korektura“ in *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (1998, s. 145).

zkušebního textu. Na ní se pozná, kdo je profesionál a kdo se přihlásil jen proto, že je Čech (čili češtinu ovládá „výborně“). Mnozí z uchazečů neznají ani korektorská znaménka. Základem pro práci redaktora a korektora však není jen vystudovaný obor typu český jazyk a literatura na pedagogické fakultě, bohemistika nebo filologie na fakultě filozofické, nutná je i jistá znalost redakční profese a orientace v redakční práci (Pokorný, Pokorná 2011).

4.1 Korektor a jeho práce

Člověk, který provádí korekturu textu, je korektor, v některých redakcích (zejména časopiseckých) tuto práci vykonává přímo redaktor (viz výsledky dotazníkové šetření v praktické části). Od korektora je vyžadována výborná znalost jazyka, v kterém je oprava prováděna, přehled o současném stavu jazyka, bohatá slovní zásoba a v neposlední řadě i znalost užití slov v různých kontextech. Samozřejmostí je znalost platných pravopisných norem a sledování jejich vývoje, ovládání stylistiky a syntaxe (Magincová 2008, s. 47–48). Korektor musí být puntičkář a přistupovat ke své práci nesmírně poctivě, ale zároveň musí být zejména v případě nutnosti časové tísně (např. v novinové redakci těsně před uzávěrkou) schopný racionálně zhodnotit prioritu oprav a být schopný provádět jen ty nejdůležitější (např. překlepy, i/y). Staintonová (2002, s. 29) v této souvislosti uvádí pojem „hnidopich“.

V průběhu první korektury (tj. při prvním čtení) kontroluje korektor, příp. redaktor, formální stránku textu: jazykové (pravopis) a literární chyby (zdvojená písmenka, překlepy nebo naopak chybějící písmenka). V druhém a dalším každém čtení se v ideálním případě soustřeďuje jen na jeden určitý aspekt, který se v textu vyskytuje (hlídá tak i typografii). Postupně tak kontroluje paginaci (číslování stránek, chybějící stránky), číslování seznamů, nadpisů a dalších částí, záhlaví, obrázky, tabulky, grafy, odkazy, poznámky, lámání řádků, odsazení a odrážky, zarovnání textu, dělení slov na konci řádků, sjednocení terminologie, nesmyslné formulace a dvojsmysly... (Pokorný, Pokorná 2011, s. 71–77).

Současně s redakční korekturou probíhá i korektura autorská, kdy i sám autor kontroluje změny provedené při redakci. Během korektury nesmí vymazávat odstavce a přepisovat dlouhé části, přípustná je např. výměna slova za slovo. Přílišný zásah by zničil již provedený zlom, ten by se poté musel složitě dělat znovu (tamtéž).

Obě korektury, redakční i autorská, se následně sloučí v jednu, která je s vyznačenými opravami (v ideálním případě od každého „opraváře“ jinou barvou) předána grafikovi, který text opraví a znovu vytiskne pro druhou korekturu. „Odhaduje se, že po první korektuře zůstane neopraveno až 10 % původně vyznačených chyb, protože grafik je buď při první korektuře neprovede, nebo je provede chybně.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 76) Z toho důvodu je nutné, aby po druhé sazbě byla provedena minimálně další korektura, při které se opraví zbývající chyby. Text nemusí být opětovně pečlivě pročítán, pohledem stačí překontrolovat úseky, v kterých byly předešlé chyby. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat vystupujícím částem textu (tamtéž).

Poslední fází korektur jsou tzv. náhledy, ve kterých by se text měl kontrolovat hlavně po stránce vizuální (zda nechybí některé popisky, tituly, stránkování atp.). „Náhledy se opakují tak dlouho, až je text zcela čistý a všechny chyby jsou opraveny.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 77) Úprava náhledů může probíhat již v elektronické formě. Čistá verze korektury slouží následně jako podklad pro tisk.

4.1.1 Nepřípustné chyby

Během korektury se nesmí zapomenout ani na nejmenší detail. Musí se kontrolovat číslování stránek a jeho návaznost v obsahu, názvy, příp. čísla kapitol a úrovně nadpisů, poznámky, bibliografie i odkazy (viz výše). I nadpisy musejí být celistvé a dávat smysl, text by měl mít určitý koncept. Ten, kdo je za tuto část odpovědný, musí být skutečně pečlivý a pozorný. „Redaktoři zkrátka chtějí, aby jim pod rukama prošel každý kousíček textu, aby ho opravili, ujasnili, zestručnili a aby si text neodporoval.“ (Staintonová 2002, s. 39 – vlastní překlad)²²

V ideálním případě by v textu neměla zůstat žádná chyba. Sem tam přece jen nějaká zůstane přehlédnuta. Mnohdy se jedná jen o menší chybu (vynechané písmeno), závažnější je pak přehlédnutí a neopravení hrubky. Profesionální korektor a redaktor by si takovou chybu skutečně dovolit neměl. Text může být odsouzen ještě dříve, než ho vůbec někdo přečte. Když si stihnete přečíst jen nadpis, ve kterém bude hrubka, možná dále ve čtení pokračovat nebudete (anebo už s předpojatostí i vůči obsahu). Z textu běžně vystupují části, na které je nutno dávat obzvláště pozor. Jejich výčet viz níže.

²² V originále: „In sum, copyeditors want every piece of writing under their hands to be correct, clear, consistent, and concise.“

Seznam částí textu, na které je třeba dávat pozor:

- » Název, titulek, nadpis
- » Úvod, úvodní odstavec článku
- » Závěr, poslední odstavec článku
- » Zvýrazněná slova, věty (barevně, tučně, kurzívou...)
- » Obrázky, tabulky, grafy
- » Popisky pod obrázky²³
- » Citace
- » Odrážky, číslování
- » Uvádění zdrojů
- » Představování autora
- » Odkazy na jiné stránky/díla

4.2 Druhy korektur

Korektury rozlišujeme na několik typů podle dvou hledisek, které se dále dělí. Základní dělení probíhá na poli sazební fáze textu: buď se provádí korektura rukopisu (tj. jazyková korektura), nebo korektura sloupcová (text je vysazen pouze ve sloupci dané šířky), nebo korektura stránková (text je zalomený do finálních stran). Další dělení se rozlišuje podle toho, kdo korekturu vykonává: buď se jedná o korekturu domácí (korekturu provádí nakladatelský korektor), nebo o korekturu autorskou (tu provádí autor sám) (online, Kareš 2000, s. 1). Ne vždy a ne všechny tyto zmiňované korektury jsou skutečně realizovány.

4.3 Pravidla korigování a korektorské značky

Pravidla korigování a korektorská znaménka jsou v České republice upravena normou ČSN 88 0410:2004 Korekturní znaménka pro sazbu – Pravidla používání.

Každá chyba se vyznačuje specifickou korektorskou značkou na okraj řádku, ve kterém se vyskytuje. Označení probíhá zpravidla na pravý okraj stránky (vyskytuje-li se v příslušném řádku chyb víc, je možno vyznačit je i na levý okraj). „Následují-li za sebou v textu v rozmezí do pěti řádků stejné chyby, označují se různými variantami

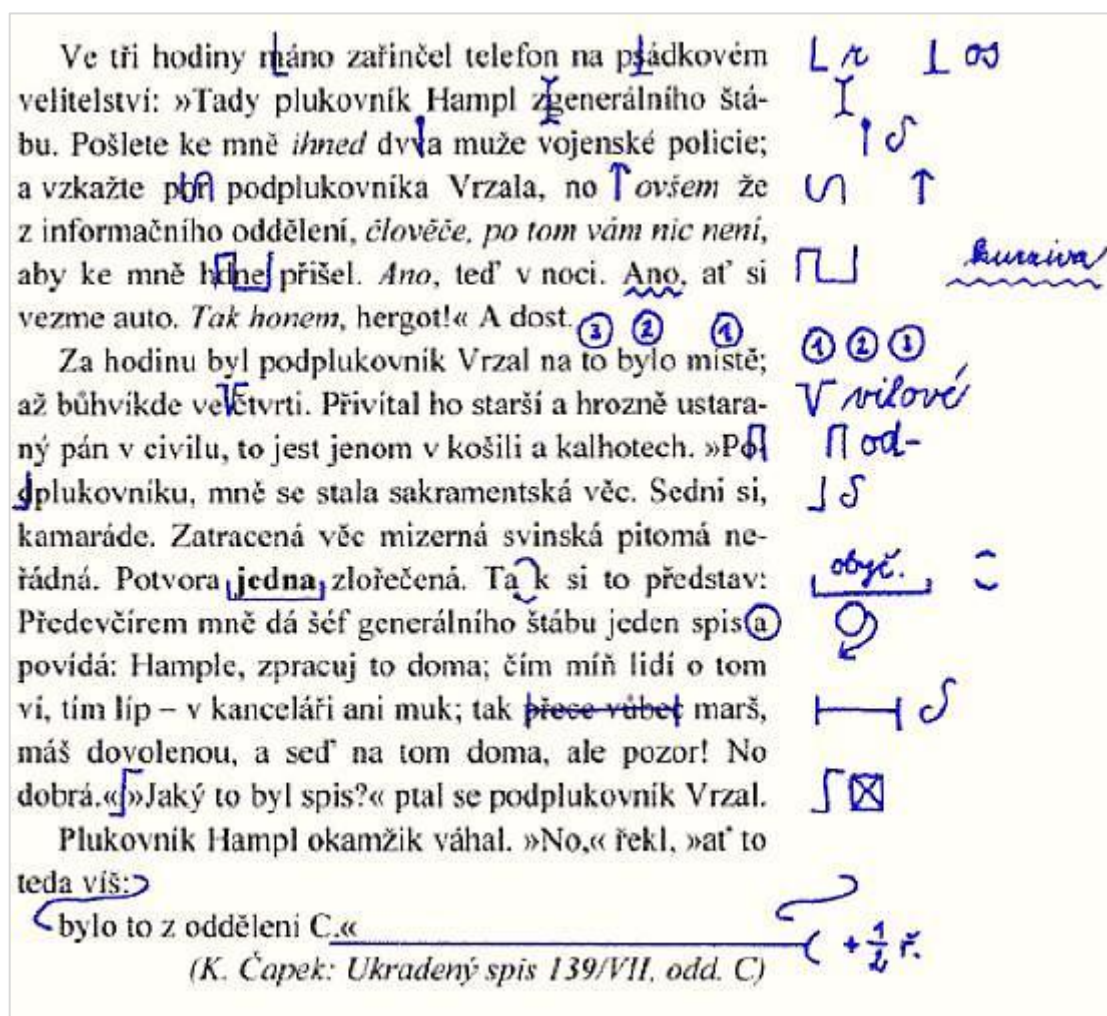
²³ Často se dělají zvlášť, až po dodání obrazové části – většinou vzhledem k náročnosti jejího zpracování se dělají na poslední chvíli.

příslušného znaménka. Tato znaménka se spolu s opravami uvádějí na okraji textu ve stejném pořadí, v jakém po sobě následují v textu.“ (ČSN 88 0410:2004 2004, s. 3) Od vlastních korektur je nutno zřetelně odlišit sazební technické poznámky nebo jinou úpravu textu (ideálně je poznámku orámovat). Vyznačení korektur musí být jasné a čitelné, doporučuje se použití barevného inkoustu (z psychologických důvodů se nedoporučuje červený inkoust²⁴). Opravuje-li text více osob, každá by měla použít jinou barvu. Každé pare by mělo být podepsáno jednotlivými korektory a opatřeno datem, kdy byla korektura provedena.

Korektura provedená v textu musí být vždy znovu vyznačena odpovídající korektorskou značkou na okraji stránky, jinak by se mohlo stát, že bude sazečem přehlédnuta.

Obrázek 2: Ukázka korigovaného textu

(Zdroj: http://geo3.fsv.cvut.cz/vyuka/kapr/SP/2008_2009/gubaniova_klimek/obr/obr5.JPG)

²⁴ Červená barva může vyvolat reminiscenci na školní diktáty a „hříšnika“ třeba i urazit.

Jednotlivé korektorské značky můžeme rozdělit do šesti skupin podle účelu jejich použití: a) znaménka pro výměnu, vypuštění a vsunutí (značky pro změny znaků v textu jako oprava překlepů); b) znaménka pro změny v sazbě (změna pořadí slov, skupin slov či řádků); c) znaménka pro změnu mezer (prostrkované písmo); d) znaménka pro odstavec, zvýraznění nebo změnu písma; e) znaménka pro opravu technických nedostatků sazby a f) znaménko pro zrušení korektury (online, Kareš 2000).

Díky rozvoji výpočetní techniky a technologií (konkrétně DTP programů – o nich viz kapitola 5.2 Software [programy, aplikace]) se změnila i sazba textů. Některé dříve používané korektorské značky se v dnešní době nepoužívají, protože se už nevyskytují chyby, které označovaly. „Jedná se např. o obrácený znak nebo skupinu znaků, opakující se nesprávné písmeno nebo nesprávně přesazenou řádku, prohození řádků atd. Zvláštní, již neexistující skupinou byly chyby vznikající při kontrolním otisku sazby, jako otiskující se hrotky nebo vyskytující se nečistota pod sazbou.“ (tamtéž)

Kompletní seznam korektorských značek (schválených ČSN a EU) najdete v příloze č. 1 na straně 51.

5. Podpora editace v tištěné a elektronické formě

5.1 Slovníky a příručky

Každý korektor by měl bezpodmínečně při své práci využívat odborné příručky či slovníky, zvláště kdykoliv byt' jen zaváhá, jak se co správně píše, kde má být v souvětí čárka, co znamená cizí slovo v textu a zda koresponduje s obsahem atp.

Kromě jazykových slovníků by se měl obracet i na pomoc k encyklopediím, atlasům, historickým sborníkům, odborným publikacím, právním normám a legislativě a dalším odpovídajícím odborným publikacím. Až na posledním místě by měl dohledávat informace na internetu, protože to je místo většinou nijak nekontrolované, nelze tedy zaručit pravost a spolehlivost informací, v něm obsažených. Je-li to nezbytné a nedaří-li se mu informaci skutečně dohledat v tištěných publikacích, pak po nich může pátrat na internetu (Pokorný, Pokorná 2011).

Zde uvádím výčet a charakteristiku nejdůležitějších českých slovníků, které by neměly chybět v žádné redakci:

➤ Slovník spisovné češtiny (SSČ)

SSČ poskytuje přehled o současné lexikální zásobě a o jazyku. V jednosvazkovém díle vydaném roku 1998 je přes 45 000 hesel, která zahrnují přes 62 000 významů. Heslo obsahuje informace o tom, jakého je slovo rodu, z kterého jazyka je odvozeno, co znamená, a příklady použití příp. i výslovnost nebo tvarosloví (genitiv singuláru, tvar jiného slovního druhu, u sloves i vid).

Př.²⁵.: **korigovat** ned. i dok. ⟨l⟩ *opravovat, opravit* 4, 3, 2: k. článek; — k. školní úlohu; — k. omyl *napravovat napravit*

➤ Pravidla českého pravopisu (PČP)

PČP obsahují soubor pravopisných zásad vydaných Ústavem pro jazyk český AV ČR. Na českém trhu lze najít několik obdobných příruček vydávaných i jiným tvůrci, jejich obsah se tak může lišit. Slovník se dělí na dvě části: v první najdeme soupis pravidel, ve druhé pravopisný slovník hesel. V soupisu pravidel najdeme souhrn platných pravopisných zásad českého jazyka (výslovnost, pravopis hlásek *i/í, y/ý, ú/ů* nebo *ě*, shoda²⁶, předpony *s-* a *z-*, předložky *s* a *z*, přejatá slova, interpunkce, velká písmena, dělení slov, zkratky a značky atd.). V současné době slovník obsahuje přes 65 000 hesel s aktuální slovní zásobou a s některými neologismy. Heslo obsahuje informaci o rodu, tvarosloví, různé pravopisné variety, výslovnost (jde-li o cizí či přejatý výraz). PČP vydané nakladatelstvím Lingea naznačují navíc dělení slov.

Př.²⁷.: **ko-rek-tu-ra** [-tu-, -tú-], -y ž.

➤ Slovník cizích slov

Slovník cizích slov obsahuje významy nejen výrazů cizích, převzatých (z řečtiny, angličtiny, němčiny, latiny, ruštiny, atp.), ale i odborných či slangových. Pravopis pojmů se řídí Pravidly českého pravopisu, v případě dvou a více pravopisných variant se užívají výrazy s vyšší frekvencí výskytu.

Př.²⁸.: **korekce 1.** oprava, náprava, zlepšení; **2.** *slang.* cela pro nápravu vězňů

²⁵ „Korigovat“ in *Slovník spisovné češtiny pro školy a veřejnost* (1998, s. 145).

²⁶ Shoda podmětu s přísudkem, konstrukcí jméno-jméno nebo podmětu/předmětu s doplňkem.

²⁷ „Korektura“ in *Pravidla českého pravopisu* (2008, s. 351).

²⁸ „Korekce“ in *Slovník cizích slov* (2003, s. 209).

➤ Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení

Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení zachycuje vazby a spojení u téměř 13 000 českých sloves, podstatných a přídavných jmen. Zahrnuje jak klasické používané vazby, tak jejich varianty. Jedná se o slovník specializovaný (zaměřený na problematiku vazebnosti a spojitosti slov) nikoli výkladový. Každá lexikální jednotka je ve všech svých významech doložena charakteristickými spojeními, slovesa celými větami.

Př.²⁹ .: **náklad** m

1 něčeho: *n. brambor // obilí // zbraní; # n. 4000 výtisků;*

2 (zprav. mn.) **na něco:** *n-y na studie // na vědeckou expedici*

redigovat ned.

1 něco (,upravovat pro publikování‘): *Každý redaktor rediguje nejméně deset rukopisů za rok. Internet vlastně nikdo nerediguje.*

2 něco (,vykonávat funkci redaktora nebo šéfredaktora‘): *Po několik let Těsnohlídek redigoval rubriku Ze soudní síně. Kdo rediguje týdeník Respekt?*

➤ Další slovníky a příručky

Mezi dalšími slovníky, které jsou praktické a užitečné, jsou: Slovník českých synonym a antonym, Nová slova v češtině: slovník neologismů (1 a 2), Internetová příručka Ústavu pro jazyk český, překladové slovníky, odborně-technické slovníky a další. Mezi odbornými příručkami o češtině by redaktorům neměla chybět Stručná mluvnice česká (Havránek, Jedlička 2002), Nauka o českém jazyku (Šmilauer 1973) či pro případ redigování překladů Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny (Dušková et al. 2006) a mnoho další odborné literatury (odborné a terminologické slovníky) podle potřeb a zaměření dané publikace/článku.

5.2 Software (programy, aplikace)

Mnoho nakladatelů, kteří nenajímají žádného korektora, ale i sami korektoři mohou ke své práci využít podpůrné programy, které mají za úkol práci zjednodušit a urychlit. Ne vždy jsou však aplikace schopny chyby odhalit. „[...] stačí, aby v daném kontextu chybně napsané nebo chybně použité slovo existovalo, a korektor³⁰ ho neoznačí. Otázky

²⁹ „Náklad“ a „redigovat“ in *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005, s. 147 a 294).

³⁰ V tomto kontextu autor myslel automatickou kontrolu pravopisu, nikoli osobu korektora jako takového.

stylistické, gramatické a věcné správnosti, logičnosti, úplnosti a návaznosti textu apod. automatická oprava pravopisu samozřejmě neřeší vůbec.“ (Pokorný, Pokorná 2011, s. 46)

➤ MS Office Word 2010 (či další verze)

Nejznámější aplikace pro tvorbu a úpravu textů – MS Word – se od svého počátku již značně vyvinula a stal se z ní užitečný nástroj. Dvěma z mnoha funkcí, které uživatelům poskytuje, jsou i „Kontrola pravopisu“ a „Tezaurus“. Obě funkce se skrývají pod záložkou „Revize“.

Kontrola pravopisu a mluvnice

Program automaticky kontroluje, co píšete. Uděláte-li pravopisnou chybu, buď ji rovnou opraví, nebo podtrhne chybný výraz červenou vlnovkou (záleží, zda máte nastavenou automatickou opravu). Od verze 2007 navíc kontroluje i slovosled, interpunkci či shodu podmětu s přísudkem. Bohužel ne vždy tak přesně, jak by podle české mluvnice měl. Možná chyba v syntaxi je označena zelenou vlnovkou. V umělecké literatuře je tato funkce v podstatě nepoužitelná, autor může záměrně používat nespisovné či hovorové výrazy, aby textu navodil určitou atmosféru (Pokorný, Pokorná 2011, s. 31).

Při aktivní funkci automatických oprav program rovnou opravuje chybný výraz, problém nastává tehdy, použijete-li v textu cizí výraz nebo slovo, které není v integrovaném slovníku. Program ho automaticky přepíše na slovo, které je nejbližší nějakému jinému českému výrazu. Automaticky provedená oprava lze ovšem snadno přehlédnout. Možnosti automatické opravy se proto dají potlačit nebo úplně vypnout. Redakce textu, ani korektury by v žádném případě neměly spoléhat jen na tuto funkci, naopak; vždy je třeba provést minimálně jednu ruční důkladnou kontrolu.

Tezaurus

Výraz thesaurus³¹ pochází z latiny a znamená poklad, pokladnice. Pod tímto pojmem se ve Wordu skrývá slovník synonym. V textu kliknete na slovo, které chcete nahradit novým výrazem, a zvolíte možnost: Tezaurus. Vpravo se otevře podokno s navrhanými slovy. Ani tento slovník ovšem není úplný, občas některá slova chybí. Navíc ne vždy vybraná slova navrhují podstatu slova zaměňovaného. Při záměně je

³¹ „Tezaurus“ in *Slovník cizích slov* (2003, s. 376).

třeba uvažovat o celé šíři významů navrhovaných slov, nelze je nahrazovat automaticky a bez rozmyslu.

➤ Grammaticon

Aplikace Grammaticon společnosti Lingea byla vyvinuta s cílem, aby odhalila co nejvíce chyb a nesrovnalostí v českých textech. Zároveň se má ale vyvarovat toho, aby bylo označeno jako chyba to, co ve skutečnosti chybou není.

Mluvnice českého jazyka je velice rozmanitá. Redaktor musí brát v potaz např. nevyjádřený podmět, který je pro češtinu typický. Protože software je většinou vyvíjen v anglickém jazykovém prostředí, nevyjádřený podmět by mohl být označen jako chyba. Program je kromě kontroly překlepů schopen v textu odhalit chyby ve shodě podmětu s přísudkem, ve shodě jmenné skupiny³², chybnou interpunkci, nesprávné použití předložek či zájmen, chybějící nebo nadbytečné čárky ve větách a mnohé další.

➤ DTP programy

DTP program (z anglického „desktop publishing programme“) je program určený pro zpracování předloh pro tisk knih, časopisů atp. Vytváří se v něm tištěný vzhled dokumentu, úprava sazby textu. Sazba dokumentu spočívá ve vkládání textů a obrázků na stránku a jejich úpravách (online, Maniš 1993). „Počítačová sazba (desk top publishing) radikálně změnila celkový vzhled tisku. Elektronický příjem i možnost uchovávat a rychle zpracovávat tištěné i zvukové a obrazové informace zvýšily pohotovost a všestrannost médií. Databáze umožňují uvádět aktuální informace do potřebných souvislostí a informovat veřejnost sekvenčně – v průběhu vzniku a vývoje události.“ (Bartošek 1997, s. 43)

V čem spočívá rozdíl mezi klasickými textovými editory, jako je WORD, a mezi DTP? DTP programy jsou na rozdíl od textových editorů značně flexibilnější, obsahují více typografických možností pro úpravu a zalamování textu. Navíc umožňují pospojovat více dokumentů do jednoho i přes rozličnost jejich formátů (online, Maniš 1993).

Ani DTP však není bezchybný, a proto je třeba nejprve provést korekturu, potom použít pomoc DTP programu a poté znovu provést korektury a náhledy provedených oprav. Bohužel některá vydavatelství tuto poslední fázi vypouštějí, za prvé je to finančně i časově náročné, za druhé je to pracné: „[...] představa, že je možné udělat dobře

³² Př. chyby ve shodě jmenné skupiny – čeští přepracovaný policisti.

korektury hned napoprvé ještě v počítači nebo v předloze vytištěné jehličkovou tiskárnou, je naprosto absurdní. Ono setkat se dnes dobře provedenými korekturami je vůbec spíš výjimkou – není čas a nejsou korektoři.“ (tamtéž)

Mezi DTP open source programy³³ patří např. Scribus a TeX. Placenými alternativami jsou např. MS Publisher, QuarkXpress, Adobe InDesign či PageMaker.

³³ Nebo také freeware, tj. volně dostupné a šiřitelné programy.

III. PRAKTICKÁ ČÁST

6. Dotazníkové šetření

Na základě teoretických znalostí problematiky editace textu a vědomostí o korekturách byl mezi redakcemi českých nakladatelství a vydavatelství proveden výzkum – sonda, jehož cílem bylo objektivní zmapování současné situace a stavu korektur v českém jazykovém prostředí. Výzkum byl vytvořen na základě metod kvalitativního výzkumu, induktivní metody poznání, protože záměrem bylo popsat postoje k editaci textů, profesionalitu a rozdíly v chápání editačních procedur, nikoli snaha statisticky vyčíslit např. počet korektorů v redakci a podobná fakta. Nicméně využity byly i statistické výpočty při vyhodnocování některých odpovědí. Vedle zjišťování pomocí dotazníku byly zohledněny také osobní zkušenosti.

Sběr dat probíhal na základě neverbálního dotazníku (jeho celé znění najdete v příloze č. 2 na straně 52), který byl interaktivní formou (tj. prostřednictvím e-mailu) rozesílán vybraným nakladatelům a vydavatelům, jejichž kontakty byly k dispozici na oficiálních webových stránkách nakladatelství a vydavatelství a dále na webových stránkách Firmy.cz (sekce: *Velkoobchod a výroba* → *výroba papírového a polygrafického zboží* → *nakladatelé a vydavatelé*). Dotazník byl vypracován na základě stanovených cílů a s ohledem na výchozí hypotézy. Vytvořen byl pomocí nástroje „Form“ v aplikaci Google Disk. Odkaz na něj byl přístupný prostřednictvím e-mailu. Pro závěrečné statistické shrnutí výzkumu byla mj. použita funkce „souhrn odpovědí“, kterou aplikaci Google Disk svým uživatelům nabízí. Touto funkcí byly interpretovány otázky uzavřené a některé polouzavřené. Ostatní polouzavřené a všechny otevřené otázky byly zpracovávány za pomoci tabulek v Excelu a výskytu četností v odpovědích. Všechny odpovědi na otevřené otázky naleznete v příloze č. 3 na straně 54. Uzavřené odpovědi vyjádřené v grafech najdete v příloze č. 4 na straně 66.

V rámci Svazu českých knihkupců a nakladatelů a v Unii vydavatelů se mi nepodařilo dohledat úplné počty nakladatelství a vydavatelství podnikajících v České republice. Žádná oficiální statistika k těmto počtům neexistuje. Podle Národní agentury ISBN bylo v roce 2010 zaregistrováno přibližně 4 800 nakladatelů. Ovšem povinnost registrovat se v rámci systému není nijak daná, takže toto číslo může být teoreticky mnohem vyšší. V Unii nakladatelů je registrováno jen 26 vydavatelů periodických publikací, což je

v rozporu s číslem na stránkách Firmy.cz. Tam je vydavatelů uvedených téměř 500, stejný počet je uveden i u nakladatelů.

Mezi oslovenými byly redakce Academia, LEDA, Grada, Egmont ČR, Fragment, BB art, skupina Albatros media, SLON, Argo, Talpress, Euromedia Group, mediální skupina MAFRA, Borgis a.s., Ringier a další. Celkem bylo osloveno 100 redakcí (z toho 50 nakladatelů a 50 vydavatelů). To odpovídá jedné desetině firem uvedených na internetu, ke kterým bylo možno získat kontaktní údaje. Rozesílání dotazníku proběhlo v průběhu února 2013, kdy se vrátilo 50 vyplněných dotazníků, což představuje přesně polovinu z celkového počtu oslovených. Vzhledem k anonymitě dotazníku nebylo možné zjistit, kteří z oslovených dotazník již vyplnili, proto nebylo možné opakovaně žádat o jeho vyplnění. I těchto 50 % se ale shoduje v odpovědích na většinu zkoumaných otázek, čili se odvažují tvrdit, že vzorek se dá brát jako reprezentativní při popisu problematiky jazykových korektur v českém jazykovém prostředí.

Korektury v rámci českého tisku zkoumám podle dvou kategorií: podle rozdělení na vydavatele neperiodických publikací (tj. knižní nakladatelé) a na vydavatele periodického tisku. Kategorii neperiodických publikací dále pro zjednodušení nazývám „NEPERIODICKÉ“, druhou kategorií, tj. kategorií periodického tisku, nazývám „PERIODICKÉ“.

Ve všech citovaných odpovědích záměrně ponechávám původní, neopravené znění (tj. malá písmena na začátku vět, špatná interpunkce, překlepy ad.). I z toho je možno odvozovat postoj respondentů k jazykové správnosti. Zvláště při zodpovídání otázek týkajících se této problematiky v textech jsem předpokládala, že respondenti budou dbát na spisovnost svého projevu, což se z mé strany prokázalo jako mylná domněnka.

6.1 Zařazení respondentů do kategorií

Respondenti měli na výběr z pěti libovolně kombinovatelných možností: knihy, noviny, časopisy, online zpravodajství a jiné. Mohli uvést současně i více než jednu variantu. Na základě této otázky byl dále zkoumán pohled na korekturní praxi ze dvou pohledů – jak odpovídali vydavatelé neperiodických publikací (tj. nakladatelé knih) a jak vydavatelé periodických publikací (tj. vydavatelé časopisů, novin a dalších).

Poměr respondentů vydávajících periodické a neperiodické publikace je vyrovnaný (25 vs. 25), což umožňuje vytvořit reálný obraz korekturní praxe v obou typech zkoumaných kategorií.

Mezi nakladateli, tj. mezi dvaceti pěti respondenty (50 %), je osmnáct nakladatelů knih samotných, čtyři zároveň vydavatelé časopisů a jeden novin. Dva z dotazovaných vydávají jen ostatní publikace (konkrétně učebnice). Všechny tyto kategorie dále řadím pod pojem „NEPERIODICKÉ“, neboť knihy představují vyšší podíl jejich produkce.

Zbylí respondenti vydávají buď časopisy/noviny samotné, nebo v kombinaci s dalším tiskem (s již zmiňovanými knihami, s online zpravodajstvím nebo ostatními). Jedná se taktéž o dvacet pět respondentů (50 %). Devět z nich vydává pouze časopisy, šest spolu s časopisy vydává online zpravodajství a jeden produkuje ostatní publikace (katalogy, kalendáře). Noviny samotné vydává pět respondentů, noviny v kombinaci s online zpravodajstvím vydává další jeden dotazovaný. Tři z dotazovaných produkuje pouze online zpravodajství. Všechny tyto kategorie zařadím pro zjednodušení interpretace dat mezi „PERIODICKÉ“.

6.2 Rozdíl mezi korekturou a redakcí textu z hlediska respondentů a typy prováděných oprav

Rozlišují respondenti mezi pojmy „redigování“ a „korektura“? A jaké opravy v textech provádějí? Mým předpokladem je, že v časopiseckých redakcích pojmy ztotožňují (viz kapitola č. 2.1 v teoretické části práce), zatímco v knižních je odlišují. Kritéria pro rozdělení spočívala: a) v odlišení obou pojmů zároveň (konkrétní vysvětlení obou pojmů respondenty); b) odlišení stylistických oprav od literárních, příp. pravopisných. Další hypotézou bylo, že všichni dotazovaní opravy provádějí, nicméně na typografickou část nebude kladen tak velký důraz jako na ostatní formy oprav.

Žádný z respondentů spadajících do kategorie PERIODICKÝCH nevysvětlil rozdíl mezi korekturou a redakcí textu. Ve většině případů je ztotožnili, dva respondenti pak přiznali, že redakce textu je „*jim neznámý termín*“. Problém spočívá v tom, že mnoho redaktorů chápe korekturu ve významu jakékoliv opravy textu (tj. redakce textu je zahrnuta mezi korekturu, a proto na celý dotazník odpovídali v tomto smyslu). Důkazem toho je rozdělení korektur mnohými společnostmi na jazykové, stylistické, odborné a předtiskové. Skutečným korekturám v pravém slova smyslu (viz výklad

ve Slovníku spisovné češtiny) ovšem odpovídá jen jazyková a předtisková. Ostatní „korektury“ jsou záležitostmi redigování. Nicméně u tří respondentů lze nalézt prvky popisu skutečné významu korektury. Jeden uvádí, že korektura je „oprava pravopisných chyb, diakritiky a překlepů, správné zalomení textu a dělení slov, návrh úpravy stylistiky“. Další uvádí, že korektura je „(g)ramatická a stylistická úprava textu, který je většinou (téměř) hotový po obsahové stránce. Druhá fáze korektury má za cíl vychytat překlepy a tiskové chyby, které prošly první fází.“ Třetí potom sice směšuje oba pojmy dohromady, nicméně mezi korekturou uvádí i typografické záležitosti: „oprava gramatických chyb, návrh na změnu stylistiky (třeba s projednáním s autorem), u odborné terminologie ověřovat správnost termínů – lepší je korektor zběhlý v oboru, u překladu nezbyvá než věřit překladateli, redigování gramatiky samozřejmostí, oprava layoutu – věc grafika (font, retriše...)“. Ve svých odpovědích se všichni respondenti shodli na faktu, že korektura je **gramatická, stylistická a pravopisná oprava textu**. Pro upřesnění: pokud chápou gramatiku jako soubor logických a strukturních pravidel, kterými se řídí stavba vět, větných členů a slov, pak sem patří chyby v syntaxi, morfologii a chyby morfemické (Šmilauer 1972, s. 27). Stylistika jakožto nauka o slohu pojednává o vhodném výběru slov, jejich kombinaci, o plynulé stavbě a návaznosti vět v ucelený a smysluplný text. Tyto opravy tedy náležejí k redigování textu (Melichar, Styblík 1974, s. 190–211).

V kategorii NEPERIODICKÝCH je rozlišení obou pojmů výraznější: sedmnáct respondentů z dvaceti pěti uvádí přímo detailní rozlišení mezi redakcí a korekturou, zbylých osm je opět víceméně ztotožňuje nebo neuvádí žádný rozdíl. Mezi těmito osmi jsou tři nakladatelé, kteří zároveň vydávají i časopisy, proto tedy korekturou označují jako „(ú)pravu textu po stránce jazykové, stylistické i faktické takovým způsobem, abychom se vyhnuli vymyšleným novotvarům, moderním nadužívaným výrazům, jejichž obsah se posunul zcela mimo původní význam, opakování slov či narušení větných vazeb vlivem překladů a abychom vytvořili pěkný, souvislý text bez chyb, který využívá celé šíře a bohatosti mateřského jazyka při dodržení jeho zásadních pravidel a obohatí čtenáře nejen po stránce vědomostní, ale předá jim také krásu a znalost mateřštiny.“ Fakt, že vydávají kromě knih i časopisy, vysvětluje to, proč stírají rozdíl mezi redakcí a korekturou. Zbylí čtyři, kteří rozdíl nepopsali, buď chápou korekturu jako jakoukoliv opravu, nebo nejsou natolik zkušenými nakladatelé, aby znali rozdíly a dovedli je vysvětlit. Důkazem této myšlenky je můj rozhovor s jednou nakladatelkou, kterou jsem

kontaktovala telefonicky, protože její e-mailová schránka nefungovala. Paní mi sdělila, že nakladatelskému průmyslu vůbec nerozumí, protože firmu přebrala po zesnulém manželovi. A dále mi doporučila obrátit se na jejího syna, který vlastní svoje jiné nakladatelství a má více zkušeností. Spousta tuzemských autorů navíc vydává svá díla vlastním nákladem, čili i redakci a korektury si dělají sami, čímž naprosto přicházejí o možnost odstupu a objektivního posouzení textu.

Většina dotazovaných (98 %) společností provádí opravy jazykové. Sedm neprovádí stylistické opravy, z nichž si ale jeden respondent právě na jejich nerealizování stěžuje. Dvacet dva z dotazovaných provádí odborné korektury, z nichž šestnáct vydává neperiodické publikace, zbylých šest respondentů vydává publikace periodické. Dvacet osm respondentů provádí i předtiskové korektury, protože jejich korektoři odpovídají i za typografickou úpravu textu (v poměru osmnáct nakladatelů ku deseti vydavatelům). Jeden respondent neprovádí žádné korektury, neboť v nich neshledává žádný přínos. Je-li třeba, korektury pro něj vykonávají nezkušení studenti: *„Přínos je pouze zdánlivý. Když jsme tu asi měsíc korektory neměli, kvalita textů se nijak nesnížila a chyb také více nebylo. Čtenáři si ničeho nevšimli.“*

Z podrobné analýzy vyplývá, že se mé hypotézy potvrdily. Mezi periodickými vydavateli nelze najít žádný rozdíl mezi redakcí a korekturou, naopak v periodických je chápaný rozdíl zjevný. Jazykové korektury jsou pro obě kategorie důležité a jsou nezbytnou součástí celé editorské práce. Na druhou stranu je překvapující fakt, byť se jedná o malé procento, že někteří vydavatelé neprovádějí stylistické opravy. Relativně nižší procento neprováděných odborných oprav není nijak překvapující. Musíme mít na paměti, že ne všechny knižní publikace jsou odborné (krásná literatura se vydává v mnohem větším zastoupení než odborná). To samé platí i pro časopisy (odborných časopisů je na českém trhu méně). Můj předpoklad ohledně menšího zastoupení předtiskových korektur se potvrdil. Pouhá polovina dotázaných vydavatelů časopisů tyto korektury provádí. Nakonec ani mezi nakladateli není procento provádění typografických korektur nijak závratně vysoké.

6.3 Korektoři v praxi: spolupráce, vzdělání, odpovědnost, chyby

V PERIODICKÉ skupině využívá korektory dvacet tři z dvaceti pěti dotazovaných. Zbývá dva, kteří odpověděli „ne“, vydávají i online zpravodajství. V NEPERIODICKÉ

skupině je jen jeden respondent, který korektory nevyužívá, ten vydává kromě knih i noviny. Ostatní respondenti (dvacet čtyři) odpověděli souhlasně „ano“.

Výsledek těchto odpovědí je ale částečně zkreslený, což dokazují odpovědi na další otázku, která zjišťovala, kdo korektury textů zajišťuje, jestliže nezaměstnávají ani nenajímají žádného korektora. Tuto otázku měli zodpovědět pouze ti, kteří u otázky č. 4 odpověděli „ne“. Někteří i přes tuto podmínku dotaz zodpověděli, díky čemuž se ale dá rozklíčovat nesprávná volba. Korektury u těchto respondentů totiž nezajišťuje přímo korektor (resp. jazykový redaktor), ale jiný pracovník redakce nebo dokonce majitel nakladatelství, viz níže. Odpověď na otázku č. 4 u těchto vybraných odpovědí tedy měla znít „ne“. Na základě těchto odpovědí byly výsledky přehodnoceny. Další dva respondenti ze skupiny PERIODICKÝCH s korektory nespolupracují (korektury dělá přímo redaktor, nikoli však jazykový, nebo studenti-brigádníci). Celkem je tedy z dané kategorie nevyužívají čtyři dotazovaní. Ve skupině NEPERIODICKÝCH se objevují další tři, kteří korektory nevyužívají, celkem se tedy jedná také o čtyři respondenty, kteří s korektory nespolupracují (ze skupiny byl vyňat ten, co odpověděl „ne“, ale korektury provádí prostřednictvím jazykového redaktora). U dotazovaných korektury provádějí: „dobrovolníci z řad zkušených redaktorů“ nebo „(t)echnický redaktor, editor³⁴“ nebo „(č)asto zkušený autor zastane i práci korektora“. Odpověď posledního citovaného respondenta je velmi na pováženou, protože autor sám by redakční a opravné práce na rukopisu provádět neměl (vyjma korektury autorské, která ovšem probíhá až po sazbě).

Všichni respondenti splňující podmínku (tj. odpověděli ANO, spolupracují s korektory) hodlají i nadále s korektory spolupracovat. Tři respondenti, nehodlají využívat korektory (dva z nich je dosud ani nevyužívají, na otázku č. 4 odpověděli NE) a dva respondenti nevědí, zda v budoucnu spolupráci navážou (jeden s korektory zatím spolupracuje, druhý nikoliv).

Další mou hypotézou je, že knižní nakladatelé budou větší měrou využívat korektory s odpovídajícím vzděláním nebo kvalifikované korektory, zatímco vydavatelé periodik menší měrou. Za ukazatel odpovídající kvalifikace považuji odpověď „ano“, tj. korektor má ideálně filologické vzdělání.

³⁴ Výraz „editor“ je českými slovníky chápán jako vydavatel, mezi nakladateli/vydavateli může být chápán jako redaktor.

Dvacet jedna respondentů odpovědělo, že požaduje odpovídající vzdělání, mezi nimi je čtrnáct nakladatelů knih a sedm vydavatelů periodických publikací. Dvaceti čtyřem respondentům stačí dlouhodobé zkušenosti korektora a cit pro jazyk, z nich je jedenáct knižních nakladatelů a třináct vydavatelů časopisů. Posledních pět respondentů nevyžaduje po korektorech ani odborné vzdělání, ani zkušenosti (všichni jsou tvůrci časopisů a online zpravodajství). Dva z nich s korektory nespolupracují, takže u nich byla tato odpověď očekávána. Jeden najímá na korektorskou práci studenty-dobrovolníky. Další najímá korektory prostřednictvím grafického studia, čili předpokládám, že tento požadavek je kladen prostřednictvím něj. Poslední respondent korektory údajně najímá, nicméně neklade na ně žádné nároky, v budoucnu s nimi nehodlá ani dále spolupracovat.

Má první hypotéza se nepotvrdila, u vydavatelů neperiodických publikací je poměr mezi vzdělanými a zkušenými korektory vyrovnaný (čtrnáct ku jedenácti). V kompetenci nakladatele je vybrat zkušeného korektora, čili je na jeho zvážení, koho považuje za zkušeného. Má druhá hypotéza ohledně periodické skupiny se potvrdila. V podstatně menším zastoupení tu jsou vzdělaní korektoři v poměru ke zkušeným (sedm ku třinácti). Celá pětina respondentů navíc nemá žádné zvláštní požadavky. I u této skupiny vyvstává otázka, koho považují za zkušeného korektora. Z vlastní zkušenosti vím, že pro některé časopisy pracují nezkušení korektoři, kteří jsou ovšem za zkušené považováni, čili kvalita textu pak této skutečnosti odpovídá.

Co všechno mají korektoři na starost, za co odpovídají? Korektor v jedenácti případech PERIODICKÉ skupiny odpovídá za **gramatickou, stylistickou a jazykovou správnost**. Někteří (tj. čtyři) mají na starosti i obsahovou stránku textu. Výjimečně se v odpovědích objevuje typografická odpovědnost („*gramatika, čárky, správná úprava textu [bez parchantů, špatně oddělených slov...]*“). Jeden respondent dokonce uvádí, že jejich korektoři odpovídají mj. za kvalitní a správný překlad do angličtiny. Zbylí respondenti buď neodpověděli (korektury neprovádějí), nebo napsali, že nevědí, co přesně korektor pro jejich vydavatelství dělá. V NEPERIODICKÉ skupině korektor vždy odpovídá za jazykovou a gramatickou správnost. Důvod pochybovat o kompetentnosti některých respondentů však dávají odpovědi, kde pod pojmem „gramatická správnost“ mají zřejmě na mysli pravopis (viz odpověď: „*Správná gramatika dle současných Pravidel českého pravopisu. Sjednocení grafické úpravy začátků kapitol, správné dělení slov.*“). Gramatika, tj. mluvnické, nesouvisí s Pravidly

českého pravopisu. Jindy byla ale skutečně zdůrazněna gramatická stránka textu: „*Za jazykovou a stylistickou správnost textu, překlepy, chyby v časování, skloňování, osobách, obvykle také za dodržení typografických pravidel, po dohodě s redaktorem ověřuje i správnost informací.*“. Dále pak ve většině případů korektor zodpovídá i za typografickou stránku textu. Korektor v tomto původním, správném kontextu je navíc zbaven odpovědnosti za obsahovou správnost, za kterou odpovídá redaktor: „*měl by najít zjevné chyby, odpovědnost ale žádnou nenese, jen redaktor*“ a „*Korektor doporučuje, autor rozhoduje, redaktor odpovídá.*“ a „*[...] Nevyžadujeme-li pouze korekturu diktátového charakteru, může se v podobě komentářů vyjadřovat také k obsahu, k logické návaznosti apod. Tyto připomínky poté redaktor konzultuje s hlavním korektorem firmy, případně s autorským kolektivem. Korektor nenese odpovědnost za obsahovou správnost, jen ve výjimečných případech žádáme o ověření některých informací.*“ Mezi respondenty se objevuje i pár takových, kde korektor provádí i částečnou stylistickou úpravu textu.

Nejčastěji jmenované chyby se vyskytují (téměř ve všech odpovědích) v **pravopise** (hrubky i/y, mě/mně, shoda podmětu s přísudkem, velká písmena), v **gramatice** (špatné skloňování a tvarosloví), v **interpunkci** a v **tzv. překlepech** (ty se vyskytují i po sazbě grafikem; chybějící/přebývající písmena). Dále respondenti zmiňují ve vyšší míře (polovina z nich) **drobné stylistické chyby** (špatný slovosled, přejatá anglická větná stavba v českém překladu, opakování slov), nepřesně užívané termíny, grafické chyby (např. nerozlišování mezi pomlčkou a spojovníkem), špatně umístěné uvozovky, vyšínutí z větné vazby, anglicismy, nejednota dubletních tvarů. Méně se vyskytují chyby z neschopnosti napsat správně text v závorkách, s psaním dat a číslovek vůbec, značek, symbolů ad.

6.4 Přínos korektur a pohled na současnou češtinu v textech

Všichni respondenti vidí přínos v korekturách samotných, chápou, že bez oprav a korektur vydat článek/knihu nelze. Někteří však přiznávají (jedná se o respondenty z PERIODICKÉ skupiny), že na najmutí korektorů, kteří by článek důkladně překontrolovali a opravili, zkrátka nemají finance. V těch případech však kladou větší nároky na své redaktory a požadují od nich bezchybnou úpravu textů. Zavedená praxe korektorských oprav však vychází z prověřené zkušenosti, že se nelze současně či v krátkém časovém odstupu plnohodnotně zabývat obsahovou i formální stránkou textu.

Z průzkumu vyplývá, že se na prvním místě důvodů najímat nebo zaměstnávat korektora u PERIODICKÝCH respondentů objevuje **kvalita textu**. Vydat kvalitní text je podle respondentů pro vydavatele tím nejdůležitější úkolem. Kvalita textu totiž zaručuje serióznost a profesionalitu vydavatele a pomáhá mu tak se vyrovnávat s konkurencí na trhu. Za kvalitní text považují respondenti text, který je bez chyb pravopisných, gramatických, interpunkčních a faktických. Dále uvádějí „**snahu udržet češtinu na dobré úrovni**“, čímž mají zřejmě na mysli **dodržení spisovných tvarů slov v textech** – opravy mají zajistit, aby úzus nesklouzl k obecné češtině. V NEPERIODICKÉ kategorii odpovídali respondenti obdobně. Na prvním místě stojí kvalita textu a bezchybná čeština. Nakladatelé nechtějí, aby byli čtenáři při četbě knihy rušeni hrubkami nebo dalšími chybami. Navíc bezchybným textem chápou i jistou úctu k češtině samotné, **projev určité jazykové kultury a vzdělanosti**. V odpovědích je markantně znát rozlišování mezi redakcí a korekturou: „*Jazykový korektor zachycuje / opravuje chyby a nedostatky, které ještě v textu knih zůstaly po redakci a autorské korektuře.*“ Zde je kladen důraz na finální korektury, kdy korektor má zachytit chyby, které mohly vzniknout i při redakci textu, nejen ty pocházející od autora. V nakladatelstvích si navíc nemyslí, že by autor měl být tím, kdo by měl korektury nebo jakékoliv jiné opravy provádět (vyjma korektury autorské): „*Opravy textů považujeme vždy za naprosto nutné, jen málokterý autor je schopen odevzdat rukopis bez chyb [...]*“, nebo v tomto případě: „*(m)noho autorů není jazykově příliš zdatných, redaktor musí v první řadě řešit redakci textu, takže korektor je člověk, který 1) ladí text po stránce jazykové, 2) ‚vychytává‘ formální a grafické nedostatky, 3) přináší vhled laika v daném oboru, tudíž může přispět komentáři, které vedou ke zlepšení pochopení textu. Domnívám se, že korektor je nezbytnou součástí procesu vydávání tiskovin a zveřejňování textů na internetu. Bohužel je dnes jeho role stále podceňována...*“

Na hodnocení přínosu korektur navazuje otázka, zda je pro respondenty důležitější rychlost vydání textu než bezchybnost. Kladná odpověď by vlastně popřela předchozí tvrzení. Ověřila jsem tak, zda odpovědi k předchozí otázce odpovídají skutečnosti. Pro deset respondentů je důležitější rychlost vydání textu, všichni jsou totiž vydavateli časopisů a tři z nich zároveň online zpravodaji, tam je zvolená preference očekávaná. Případné chyby jsou samozřejmě opraveny v dalších aktualizacích. V internetovém rozhraní je tento postup naprosto běžný. Redakce se předhánějí v tom, kdo zprávu veřejnosti sdělí jako první, ovšem kvalita textu je pak průměrná až podprůměrná. Jedná

se především o zprávy představující aktuální dění v ČR a ve světě – viz teroristický útok v Bostonu v dubnu 2013. Jazyková kvalita publikovaných zpráv byla vysoce podprůměrná. V textu byly překlepy, vynechané přísudky i ostatní větné členy, interpunkce se dočista vytratila. Text na sebe nenavazoval a postrádal logickou stavbu, čehož si všiml ne jeden čtenář. V tištěných publikacích je však kladen větší důraz na bezchybnost, na což respondenti výslovně upozorňují v odpovědích na další otázku, přece jen nechtějí tisknout a distribuovat časopis, ve kterém jsou chyby a jehož aktualizace není možná. Zbytek respondentů (třicet devět) upřednostňuje vydání bezchybného textu, neboť jej považují za svou vizitku – v poměru dvacet tři neperiodických ku šestnácti periodickým. Navíc aktualizovat tištěnou verzi textu je značně problematické a velmi finančně náročné. Jeden respondent považuje obě varianty za důležité, podle něj záleží, jaké médium je vydáváno (tištěné vs. online).

Podle mínění respondentů je jazyková stránka českých textů **průměrná**. Shodlo se na tom celkem dvacet pět respondentů (50 %). U všech převažuje názor, že jazyková stránka tištěných textů na tom není špatně, protože redakci i korekturám je věnován dostatek času. V internetovém prostředí je podle jejich názoru jazyková stránka „katastrofální“. Důraz je kladen na rychlost vydání článku, nikoli na jazykovou stránku. Nejde však jen o překlepy, které můžeme najít i v tištěných textech, ale i o stylistickou stránku, o nevhodně užívané výrazy, nepochopení souvislostí, přemíru anglicismů v důsledku neznalosti nebo hůře lenosti hledat český ekvivalent, nejednotnost použitých výrazů v jednom textu (citron-citrón) atd. Příčinu tohoto stavu shledávají respondenti v nedostatku financí – dle slov některých respondentů se vydavatelé snaží ušetřit náklady tím, že šetří tam, kde nemají – na redakci a korekturách. Kvůli časové tísní se přehlíží taktéž spousta chyb. Čtyři respondenti (8 %), všichni spadající do kategorie PERIODICKÝCH, považují jazykovou stránku textů za „dobrou či uspokojivou“. Jeden z nich ale připouští její špatný stav v internetovém prostředí. Další naopak udává, že se situace stále zlepšuje „díky Pravidlům českého pravopisu a velké slovní zásobě češtiny“. Dvacet jedna z dotazovaných (42 %) shledává situaci českých textů jako „špatnou“, v některých případech až „kritickou či alarmující“. Soudí tak na základě každodenního styku s jazykovými chybami a nekvalitními texty (v internetovém zpravodajství, na billboardech, v reklamách, v televizi). Jako příčinu uvádějí omezené finanční možnosti vydavatelů, dále nedostatek času na provádění oprav (uzávěrka), nedostatečné vzdělání korektorů a laxní přístup autorů k češtině ve vlastní tvorbě. Honba ze senzací a

snaha novinářů být první, poskytnout čtenářům čerstvé informace, je tím, co mnohdy určuje současný stav.

Největší nebezpečí však spočívá v tom, že jazyk médií a tištěný text je veřejností stále vnímán jako vzor kultivovaného vyjadřování, jeho úzus je přejímán a vědomě i podvědomě utváří normu. Přírozený proces ustalování jazykové normy je oproti minulosti mnohonásobně zrychlen – vlivem elektronických médií, neporovnatelně větší dostupností stále nových textů, obrovskému nárůstu množství textů, které se na uživatele jazyka valí ze všech stran (viz odpověď respondenta: „[...] psaný text je vzorem pro veřejnost. A špatně zafixovaný vzor se těžko odstraňuje.“).

IV. ZÁVĚR

Václav Jamek ve své úvaze *O patřičnosti v jazyce* (1998) poskytuje přehled, který psal do kulturní přílohy Literárních novin. V glosách komentuje současné jazykové prohřešky novinářů a na konci knihy „filozofuje“ nad současnou češtinou a představuje mj. myšlenku vytvořit jakousi radu, která by hlídala a vynucovala dodržování normované češtiny ve veřejném prostoru. Zmiňuje dokonce možnost, že „by mohla³⁵ také provinilcům na hubu zámeček všet [...]. Když to nejde po dobrém, musí prostě nastat TEROR.“ (1998, s. 173) Autor vše samozřejmě myslel s nadsázkou, nicméně představa to je více než úsměvná.

Podobnou knihu napsala Naďa Svozilová. Jde o knihu s názvem *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině* (2000), ve které najdeme výběr jazykových sloupků Literárních novin z let 1992–1999. Kniha upozorňuje na nejčastější jazykové prohřešky – vedle chyb v interpunkci a výslovnosti se zabývá např. i stylistickými chybami, kvůli kterým pak výpověď zní komicky nebo nepochopitelně (př. *díky, necelý vs. téměř*). Zamýšleným účelem publikace je upozornit čtenáře na chyby, které se na první pohled laikovi jako chyby nejeví.

V českém jazykovém prostředí začíná panovat stav, kdy je běžný uživatel jazyka na pochybách, co je „správně“ a co ne. Laická veřejnost mnohdy chybu nepozná, protože ji kvůli používanému úzu masmédií považuje za normu. Opravdových odborníků je nedostatek (resp. financí na jejich práci je nedostatek), do toho se ozývají snahy lingvistů–průkopníků po reformě češtiny – zavést do kodifikované češtiny hovorové a nespisovné tvary, protože ty kodifikované málokdo používá (viz *bychom* → *bysme*; protetické *v*: [*v*]okno, [*v*]olej; koncovky adjektiv *-ej* a další). Naštěstí (nebo naneštěstí?) se zatím žádné změny nekonají.

Pohledem odborníků český jazyk v krizi (zatím) není, ale není na tom ani nejlépe (alespoň tak to vyplývá z mého průzkumu). V televizi moderátoři mluví, jak se jim zachce (úsměvně působí ti moderátoři, kteří se snaží o spisovný proslov, a pak větu proloží výrazy: „nějakej pěknej výlet“). Tento nešvar bohužel postihuje i Českou televizi, která dříve velmi dbala na jazykovou kulturu. Zřejmě v rámci konkurenčního

³⁵ Pro potřebu správné syntaxe byla v citátu prohozena slova „mohla“ a „by“.

boje s komerčními televizemi na ni doléhá potřeba přiblížit se divákům. Komerční televize se ve snaze o podbízení se divákům o kultivovaný projev už ani nepokoušejí. Online zpravodajství je plné chyb, ovšem nejde jen o překlepy a pravopisné chyby. Větná syntax a stavba textu je neuspořádaná. Ve větách chybí přísudky, takže nedávají smysl. Vzhledem ke globalizaci internetu a rostoucímu počtu čtenářů online zpravodajství (jak poznamenává Bartošek [1997, s. 42]: „[...] stále více sdělení se přenáší v reálném čase vzniku a průběhu událostí, které odrážejí.“) by zpravodajské redakce měli začít klást větší důraz na redigování a korektury, které jsou v současné době takřka nemyslitelné. V mnoha případech nemají redakce dostatek peněz, aby zaměstnali další pracovní sílu, která by se věnovala jen korekturám. Většinou je tu ale tlak konkurence a funkce masmédií jako takových (mj. zveřejnit zprávu jako první), která má získat co nejvíce diváků. Bartošek (tamtéž) dále tvrdí: „V podmínkách nedokončené ekonomické transformace a nedostatečné profesní kompetence (odborné, redaktorské i jazykové) je úroveň našich masmédií obecně dost nízká,“ a já s ním nemohu než souhlasit.

V tištěných textech, zdá se, je stav o mnoho lepší. Dle respondentů většina nakladatelů/vydavatelů korektury provádí, korektoři jsou vzdělaní, nebo alespoň velmi zkušení, a vědí, co si s textem počít. Člověk není bezchybný, a protože i tiskařský průmysl stále spočívá v jeho rukou, sem tam se nějaký překlep objeví. Nejde ovšem o tak markantní a neodpustitelné chyby jako v online zpravodajství. Nakladatelům jde především o dobrou reputaci v rámci českého knižního trhu, a tak jim nezbyvá než se snažit vydávat kvalitní díla a dbát jejich poctivé editace. Špatný text není pro nakladatele dobrou vizitkou a čtenáře by od nákupu dalších publikací mohl odradit.

A jak vypadá budoucnost knih a tisku? Člověk může mít s rozmachem médií a elektronizace světa pocit, že tištěným médiím a knihám pomalu odzvonilo. Zatím to tak ale skutečně není, trh s elektronickými knihami³⁶ se v České republice rozjíždí jen velmi pozvolna. Naopak ve Velké Británii oznámil internetový obchod Amazon.com v červenci 2010, že během 2. čtvrtletí roku 2010 prodal poprvé více e-knih oproti klasickým (včetně vázaných), na každých 100 tištěných knih se prodalo 114 e-knih (online, Slížek 2012). V České republice zatím nabídka ani prodej není tak velký

³⁶ Elektronická kniha (e-kniha či eBook) je digitální alternativou tištěné knihy. Její soubory jsou k dispozici v několika formátech (pdf, epub, pdb ad.) a lze je prohlížet buď na počítači, prostřednictvím chytrého telefonu, tabletu nebo speciální čtečky digitálních knih.

– v roce 2011 se prodalo přibližně 44 tisíc e-knih (v roce 2012 ale 187 tisíc e-knih) (online, Vyleťal 2013), zatímco tištěných knih se v roce 2011 prodalo 24 milionů. Data o tištěných knihách jsou jen hrubým odhadem, přesná čísla nejsou k dispozici, jedná se o odhad podle objemu knižního trhu, který v roce 2011 činil zhruba 7mld Kč včetně DPH³⁷ (Pistorius 2012, s. 8). To, že nastává nová elektronická doba, ale neznamená, že by se redigování a korektury měly odsunout na druhou kolej, naopak! Vzhledem k vzrůstající oblíbenosti elektronických knih by oběma editačním fázím měla být věnována ještě větší pozornost. Jak uvedl Martin Lipert, spoluzakladatel projektu eReading.cz, v rozhovoru pro internetový server Root.cz (online, Krčmář 2011): „Připravit e-knihu rozhodně není jen o tom, že ve Wordu dáte ‚Uložit jako‘. Vyžaduje to vytvoření nového formátování, přípravu designu, označení kapitol a podobně. Žádný autor vám nedodá knížku zformátovanou tak, aby bylo možné připravit elektronickou knihu jednoduše.“ Navíc převod tištěné do elektronické verze je datově náročný a během něj vzniká spousta nových chyb, které je třeba opravit.

Zajímalo by mě, jak by vypadal výzkum provedený v této práci za několik let, až budou elektronické knihy v popředí zájmu čtenářů a prodeje. Budou korektoři skutečně stále dohlížet na jazykovou správnost, jako je tomu u knih i nyní? Nebo dojde ke zhoršení a situace se bude podobat současnému online zpravodajství? Anebo se výrazně změní kodifikace spisovné češtiny?

³⁷ Průměrná cena knihy je jen těžko určitelná, ale dle Pistoria (2012) by se dala určit na cca 300 Kč.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BARTOŠEK, Jaroslav, 1997. *Jazyk žurnalistiky*. In: DANEŠ, František et al. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia. 42–67 s. ISBN 80-200-0617-6.
- CUŘÍN, František, NOVOTNÝ, Jiří, 1981. *Vývojové tendence současné spisovné češtiny a kultura jazyka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 3–16 s. ISBN 14-133-82.
- CVRČEK, Václav et al., 2010. *Mluvnice současné češtiny. Díl 1., Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum. 15–64 s. ISBN 978-80-246-1743-5.
- CVRČEK, Václav, 2008. *Regulace jazyka a koncept minimální intervence*. Praha: NLN, s.r.o.. 34–51 s. ISBN 978-80-7106-600-2.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá, 1997. *Jazyk literatury*. In: DANEŠ, František et al. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia. 142–143 s. ISBN 80-200-0617-6.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá, DANEŠ, František, SVĚTLÁ, Jindra, 1999. *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda. ISBN 80-85927-69-1.
- ČSN 88 0411, 2004. *Korekturní znaménka pro reprodukci – Pravidla používání*. Praha: Český normalizační institut.
- DANEŠ, František et al., 1997. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia. 7–15 s. ISBN 80-200-0617-6.
- GRYGERKOVÁ, Marcela, 2002. *Spisovný jazyk a jazyková kultura*. Ostrava. E-learningová opora pro kombinované studium českého jazyka pro bakaláře. Ostravská univerzita. Filozofická fakulta.
- HAJDOVÁ, Marie, 2012. *Informační chování redaktorů ve vydavatelském průmyslu*. Praha. 14–27 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta filozofická.
- HALLER, Jiří, 1933. *Spisovná čeština a jazyková kultura, I*. In: Naše řeč [online]. Ročník 17, č. 1 (1933) [cit. 16. 5. 2013]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2657>
- HRABÁKOVÁ, Anna, 2011. *Analýza některých vývojových tendencí a nových jevů v současné češtině (z hlediska lingvistického a sociolingvistického)*. Praha. 19–20 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií.
- JAMEK, Václav, 1998. *O patřičnosti v jazyce*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky. ISBN 80-85845-45-1.
- KAREŠ, Rostislav, 2000. *Korektury – základ efektivní komunikace in Svět tisku* [online]. 9/2000 [cit. 20. 4. 2013]. Dostupné z vyhledávače [Google](#).

- Korekturní znaménka* in Europa.eu [online]. Dostupné z: <http://publications.europa.eu/code/pdf/360300-cs.pdf>.
- KRČMÁŘ, Petr, 2011. *Martin Lipert: Kindle je největším zlem pro eknihy v Česku*. In: Root.cz [online]. 14. 3. 2011 [cit. 2. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.root.cz/clanky/martin-lipert-kindle-je-nejvetsim-zlem-pro-eknihy-v-cesku/>.
- MAGINCOVÁ, Dagmar, 2008. *Průručka nakladatelského redaktora*. Červený Kostelec: Pavel Mervart. 47–48 s. ISBN 978-80-86818-83-2.
- MACHÁČKOVÁ, Eva, 1992. *Co přinášejí nová Pravidla českého pravopisu*. In: Naše řeč [online]. Ročník 75 (1992), č. 3 [cit. 16. 5. 2013]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7076>
- MANIŠ, Martin, 1993. *Odkud začít s DTP?* In Softwarové noviny [online]. 6/1993 [cit. 20. 4. 2013]. Dostupné z: <http://lege.cz/archiv/man031.htm>.
- MELICHAR, Jiří, STYBLÍK, Vlastimil, 1977. *Český jazyk. Rozšířený přehled učiva základní školy s cvičeními a klíčem*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 7–19 s. ISBN 14-255-77.
- Meriva překlady a korektury* [online]. ©Meriva Translations s.r.o., 2013. Dostupné z: <http://www.meriva-preklady.cz/>.
- NOVÝ, A. Tomáš, 2011. *Čtenost a prodej tištěných novin stále klesají*. In: Parlamentnílisty.cz [online]. 27. 8. 2011 [cit. 19. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Ctenost-a-prodej-tistenych-novin-stale-klesa-206455>.
- OSVALDOVÁ, Barbora et al., 2007. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Libri. 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7.
- PISTORIUS, Vladimír et al., 2012. *Zpráva o českém knižním trhu 2011/2012*. Praha: Svaz českých knihkupců a nakladatelů. 8 s. ISBN 978-80-902495-6-1. Dostupné také z: <http://sckn.cz/content/zpravy/file-847.pdf>.
- PISTORIUS, Vladimír, 2011. *Jak se dělá kniha*. Příbram: Pistorius & Olšanská. 134 s. ISBN 978-80-87053-50-8.
- POKORNÝ, Milan, POKORNÁ, Dana, 2011. *Redakční práce. Jak připravit text k publikování*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3773-7.
- Pravidla českého pravopisu*. Praha: Lingea, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-87062-47-0.
- SGALL, Petr, HRONEK, Jiří, 1992. *Čeština bez příkras*. Praha: H&H. ISBN 80-85467-29-1.
- SLÍŽEK, David, 2012. *Britové poprvé na Amazonu kupují víc e-knih, než papírových knížek*. In: Lupa.cz [online]. 6. 8. 2012 [cit. 30. 4. 2013]. Dostupné z:

<http://www.lupa.cz/clanky/britove-poprve-na-amazonu-kupuji-vic-e-knih-nez-papirovykh-knizek/?labelsBox-labelId=743&do=labelsBox-switch>.

Slovník cizích slov pro nové století. Litvínov: Dialog, 2003.
ISBN 80-85843-61-7

Slovník českých synonym a antonym. Praha: Lingea, s.r.o., 2007.
ISBN 978-80-87062-09-8.

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha: Academia, 1998.
ISBN 80-200-0493-9

SOCHROVÁ, Marie et al., 1996. *Český jazyk v kostce pro střední školy*. Praha: Fragment. ISBN 80-7200-041-1.

STANTON, Elsie Myers, 2002. *The Fine Art of Copyediting*. 2nd Edition. New York: Columbia University Press. ISBN–13 978-0231124799.

SVOBODOVÁ, Diana, 2009. *Aspekty hodnocení cizojazyčných přejímek*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta. 5, 167 s. ISBN 978-80-7368-732-8.

SVOZILOVÁ, Nad'a, PROUZOVÁ, Hana, JIRSOVÁ, Anna, 2005. *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Praha: Academia. ISBN 80-200-1310-5.

SVOZILOVÁ, Nad'a, 2000. *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině*. Praha: H@H Vyšehradská, s.r.o. ISBN 80-86022-64-1.

ŠMILAUER, Vladimír, 1973. *Nauka o českém jazyku*. Vydání 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 17–27 s. ISBN 14-218-73.

VYLEŤAL, Martin, 2013. *Češi loni koupili čtyřikrát víc e-knih než před rokem, na trh už míří i zbývající vydavatelé*. In: Lupa.cz [online]. 9. 1. 2013 [cit. 2. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/cesi-loni-koupili-ctyrikrat-vic-e-knih-nez-pred-rokem-na-trh-uz-miri-i-zbyvajici-vydavatele/>.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Seznam korektorských značek

Instrukce pro tiskaře	Značka	Příklady	
		v textu	na okraji
Opravit písmeno	l j t t e l j p r i	Opravit písmeno	l i
Opravit skupinu písmen	u n n i h w	Opravit písmeno	n i
Opravit několik stejných písmen	l j t t e l j p r i	Parlament a Rada	l a (X)
Rozlišení několika různých chyb v jednom odstavci	l j t t e l j p r i	Tady je velmi mnohá chyba	l a l i o f y j e
Smazat písmeno nebo slovo	↑ ↓ ↕ ↖ ↗ ↘ ↙ ↚	Komise a Parlament	↑ ↗ ↘
Přidat slovo nebo písmeno	↑ ↓ ↕ ↖ ↗ ↘ ↙ ↚	Parlament a dvůr	l me l Soudní
Přidat vynechaný text (viz kopie)	↑	1. ledna 3. prosince	↑ (see copy)
Horní index	l j t t e l j p r i	stanovisko Komise (1)	l 1
Dolní index	l j t t e l j p r i	H ₂ SO ₄	l 4
Změna na kurzivu	—	<u>ad infinitum</u>	— (ital.)
Změna z kurzivy na normální (roman)	o	Status quo	o (rom.)
Změna velkých písmen na malá	o	CEDEFOP	o (l.c.)
Změna malých písmen na velká	=	Osni	= (caps.)
Změna na tučně	~~~~~	zvýraznit tohle slovo	~~~~~ (bold)
Změna na proložené písmo		Tady je třeba nechat	
Oprava horizontálního zarovnání	—	Tento řádek je křivý	~~~~~
Posunout text nahoru nebo dolů	⌋ ⌋	Tento řádek je nerovný	⌋ ⌋
Zarovnat text doleva	⌋	Zarovnat tento text	⌋
Zarovnat text doprava	⌋	Zarovnat tento text	⌋
Vycentrovat text	[]	Vycentrovat tento text	[]
Vrátit na předchozí řádek	⌋	Toto dělení slova není nutné	⌋
Pokračovat v textu (nevytvářet nový odstavec)	~	... řádek Nevytvářet nový odstavec.	~
Přesunout na další řádek	⌋	Toto slovo patří na další řádek	⌋
Vytvořit nový odstavec	⌋	... řádek Tady má začít nový odstavec.	⌋
Zrušit mezeru	↓ ↑ ↕	Tato mezera není správně	↕
Vyrovnat mezery	↑ ↓ ↕	Tyto mezery nejsou stejné/velké	↑
Přidat mezeru mezi slovy	↓ ↑ ↕	Tady chybí mezera	↓
Zmenšit mezery mezi slovy	↓ ↑ ↕	Tyto mezery jsou příliš velké	↓
Vložit mezeru mezi řádky	← →	Tyto řádky jsou příliš blízko	← #
Zmenšit mezeru mezi řádky	← →	Tyto řádky by měly být blíž	←
Nechat originální text	...	Toto bylo chybně opraveno	⊙
Přehodit dvě písmena	u	Přehodit tato písmena	u
Přehodit slova	u	Přehodit tato slova	u
Přehodit řádky	u	tyto řádky přehodit	u

Pozn.: — Korektura provedená v textu musí být vždy znovu vyznačena odpovídající korektorskou značkou na okraji stránky, jinak se může stát, že korektura bude přehlédnuta.
 — Poznámky tiskaři na okraji stránky musí být vždy zakroužkovány, aby bylo zřejmé, že nemají být vytištěny.
 — Jestliže je ve slově více chyb, je lepší přepsat dané slovo ještě jednou.

(Zdroj: <http://publications.europa.eu/code/pdf/360300-cs.pdf>)

Příloha 2: Dotazník k bakalářské práci

Vážení respondenti,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku k bakalářské práci na téma – Problematika jazykových korektur: popis a vymezení současného stavu v českém jazykovém prostředí vedené na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

Cílem tohoto dotazníku je zmapovat současný stav korekturní praxe v rámci českého tisku, a získat tak přehled o množství zainteresovaných korektorů při redakci textu, pečlivost výběru korektora, existence spolupráce nakladatelství s korektorem, jeho odpovědnost, rozsah práce atp.

Vaše odpovědi jsou anonymní a budou zpracovány v praktické části mé bakalářské práce.

Vyplnění dotazníku Vám zabere nanejvýš 10 minut.

Dotazník vyplňte, prosím, v co nejkratším termínu.

Předem Vám děkuji za ochotu a spolupráci.

Tereza Němečková
(studentka 4. ročníku)

Kliknutím na odkaz přejdete k [vyplnění dotazníku](#).

Instrukce k vyplnění:

- » Dotazník obsahuje celkem 12 otázek – uzavřených i otevřených.
- » Odpovíte-li u otázky č. 4 „ano“, nevyplňujte otázku č. 10.
- » Odpovíte-li u otázky č. 4 „ne“, přeskočte až na otázku č. 8.

1.) Vaše společnost vydává: *(Lze zvolit více možností.)*

- Knihy
- Časopisy
- Noviny
- Online zpravodajství
- Jiné (uveďte, prosím): _____

2.) Co rozumíte pojmy „korektura a redakce textu“? *(otevřená otázka)*

3.) Jaké typy korektur provádíte? *(lze zvolit více možností)*

- Jazykové
- Stylistické

- Předtiskové
- Odborné
- Jiné: _____
- Žádné

4.) Využíváte k opravám textu korektory?

- Ano
- Ne

5.) Požadujete, aby Vaši korektoři měli odpovídající vzdělání (filologie českého jazyka, příp. učitelství českého jazyka)?

- Ano
- Ne, ale stačí dlouhodobé zkušenosti a cit pro jazyk
- Ne

6.) Za co všechno u Vás korektor odpovídá? (vyjmenujte konkrétně)

7.) Hodláte i nadále využívat pomoci korektorů?

- Ano
- Ne
- Nevím

8.) Na jaké nejčastější chyby/potíže v textech narážíte? (otevřená otázka)

9.) V čem vidíte přínos korektur? (otevřená otázka)

10.) Jestliže nezaměstnáváte, ani nenajímáte žádného korektora, kdo korektury textů zajišťuje? (otevřená otázka)

11.) Je pro Vás důležitější zveřejnit text bez chyb, nebo předat informace veřejnosti v co nejkratším čase i za cenu chyb?

- Zveřejnit text bez chyb
- Nejdůležitější je rychlost, chyby se opraví v aktualizaci zprávy

12.) Jaký máte názor na současný stav českých textů (tj. i článků)? (otevřená otázka)

Příloha 3: Odpovědi na otevřené otázky z dotazníku

Otázka č. 2: Co rozumíte pojmy „korektura a redakce textu“?

» Dva respondenti neodpověděli

1	hromadu práce, kdy každý se snaží najít co nejvíce chyb
2	Gramatická a stylistická úprava textu, který je většinou (téměř) hotový po obsahové stránce. Druhá fáze korektury má za cíl vychytat překlepy a tiskové chyby, které prošly první fází.
3	Opravy jazykových a stylistických chyb.
4	Viz 3
5	Přečíst článek či kapitolu knihy a) má-li hlavu a patu, je-li srozumitelný b) jazykové kloprektury c) stylistické
6	opravy, kontroly textu, gramatiky, stylistiky, pravopisu apod...
7	Korektura je literní a gramatická úprava textu.
8	oprava a úprava ke zkvalitnění textu
9	obsahová a gramatická správnost
10	Korektura - gramatická (příp. stylistická) oprava textu. Redakce - všechna práce okolo textu, vyjma hlavní korektorské.
11	Redakce - úprava textu (ve spolupráci s autorem), aby vyjadřoval dobrou češtinou a adekvátním stylem to, co autor zamýšlel vyjádřit. Korektura - odstranění jednotlivých formálních chyb (překlepy, pravopis, technické vlastnosti). Korektura a redigování jsou tedy odlišné činnosti. Pokud je považujete za totožné, hodně se pletete.
12	Puvodne kontrola sazby po predchozich odbornych, jazykovych, vytvarnych a technickych upravach.
13	1) pravopisnou kontrolu 2) slohovou korekturu 3) odbornou korekturu
14	Pokud pojímům "korektura/redakce textu nerozumím, nemá smysl korektury/redakci textu vůbec dělat
15	Korekturou rozumíme opravu gramatických, stylistických i typografických vad rukopisu/sazby. Redakce textu znamená: a) věcnou úpravu rukopisu - dle zařazení díla do edicí (vědecká monografie, populární dílo atd.) b) ověření správnosti údajů (sjednocení psaní jmen), letopočtů, citací atd. (záleží na zkušenosti autora) c) komplexnost obsahu díla s ohledem na okruh uživatelů d) vyváženost textové a obrazové části e) srozumitelnost textu
16	Že si redakce zaplatí dobrého češtináře a ten přečte a opraví texty před vydáním. To je ale zejména pro internetové servery nemyslitelné. Nemají na to.
17	Jazyková úprava textu.
18	opravy gramatických chyb, i stalistických, kontrola správného psaní jmen a cizích slov
19	
20	oprava chyb
21	oprava pravopisných chyb, diakritiky a překlepů, správné zalomení textu a dělení slov, návrh úpravy stylistiky
22	Úpravu textu po stránce jazykové, stylistické i faktické takovým způsobem, abychom se vyhnuli vymyšleným novotvarům, moderním nadužívaným výrazům, jejichž obsah se posunul zcela mimo původní význam, opakování slov či narušení větných vazeb vlivem překladů a

	abychom vytvořili pěkný, souvislý text bez chyb, který využívá celé šíře a bohatosti mateřského jazyka při dodržení jeho zásadních pravidel a obohatí čtenáře nejen po stránce vědomostní, ale předá jim také krásu a znalost mateřštiny.
23	Kontrola textu po stránce gramatické, jazykové i stylistické, oprava chyb.
24	korektura – jazyková prava textu (gramatická, stylistická, popř. připomínkování obsahu) redakce - úprava textu jako výsledek spolupráce s autorem, konzultantem, korektorem a grafikem, tedy úprava textu nejen jazyková, ale i obsahová a typografická, a to ve všech fázích přípravy textu od počátečního redakčního čtení po úpravy v sazbě a imprimatur
25	Korektura textu je jazykový (v rozsahu všech jazykových rovin) zásah do textu v jeho podobě před sazbu i po ní. Redakce textu je úpravu textu pro sazbu, zahrnující nejen formální přípravu rukopisu dle požadavků grafika, ale také připomínkování rukopisu po formální i obsahové stránce (komunikace s autorem).
26	úprava textu z hlediska pravopisu, gramatiky, stylistiky a věcné správnosti
27	
28	oprava gramatických chyb návrh na změnu stylistiky (třeba s projednat s autorem) u odborné terminologie ověřovat správnost termínu - lepší je korektor zběhlý v oboru u překladu nezbyvá než věřit překladateli, redigování gramatiky samozřejmostí oprava layoutu - věc grafika (font, retuše...)
29	korektura je v médiích oprava/úprava
30	Důkladné přečtení rukopisu z hlediska jazykového i odborného, včetně kontroly odkazů a bibliografie.
31	Korektura - jen "češtinářské" opravy Redakce - krom češtinářských navíc opravy odborné a a stylistické
32	korektura - jazyková a po sazbě, před tiskem redakce - úprava rukopisu
33	korektura=běžné opravy gramatických chyb, překlepů atd., redakce=u překladu nutnost porovnání s originálem, u překladu i pův. tvorby spolupráce s překladatelem (autorem), návrhy úpravy stylistiky, kontrola správnosti reálií, upozorňování na logické nesrovnalosti, samozřejmě i gramatika, syntax atd.
34	Korekturou se rozumí bezchybné opravení psaného textu podle stanovených pravidel českého jazyka s ohledem na veškeré zásady týkající se také číslovek, matematických značek, rozlišení textu v jeho hierarchii apod. Při redigování textů jde také o stylistické úpravy, tedy pořadí ve větě, stavby vět, neopakovatelnosti slov a vyhýbání se rozvěklým souvětím. Srozumitelnost a bezchybnost je hlavní zásadou, která musí odpovídat textu v knize či periodiku, jež zůstává trvalou hodnotou.
35	Korektury - jazyková úprava Redakce - úprava děje, zásadnější změny textu autorské povahy
36	kontrola gramatické, stylistické a obsahové správnosti textu
37	korektura - úpravy vysázeného textu redakce - jazykové a stylistické úpravy textu před sazbu
38	Redakce textu je širší pojem, zaměřený na text jako celek, opravují se nejen chyby z hlediska gramatiky a pravopisu, ale také logické chyby, celková plynulost textu, text se sjednocuje. Oproti tomu korektura je vyloženě pouze oprava gramatických chyb. Zjednodušeně to beru také z hlediska, kdy se co dělá, tzn. redakce se dělá u rukopisu před sazbu, korektura po sazbě.
39	Správná čeština
40	korektura: odborná a jazyková, odborná sleduje věcnou správnost textu, jazyková dodržení pravopisné normy, všímá si ale i styl. stránky, formálního rozvržení a tvarosloví redakce textu: sleduje text jako celek, jeho kohezi a koherenci, vhodnost užití jednotlivých materiálů, v případě vydávání učebnic i didaktičnost, v dalších případech i politickou korektnost apod., stojí nad odbornými i jazykovými korekturami
41	Redakce textu probíhá obvykle na papíře - redaktor navrhuje stylistické úpravy, krácení textu; obecně recenze, v této fázi může být do textu dost zasahováno. V případě překladu - v intencích originálního díla. V případě původního českého rukopisu - redakce se může blížit i jisté formě spoluautorství.

	Korektury probíhají obvykle, když už je text zalomen ve strankách. Mělo by jít o kontrolu zlomu a literárních chyb.
42	Vše, co těmito pojmy rozumí klasická odborná literatura (zejména od 1. republiky, včetně druhé poloviny 20. století). Nikoli tedy nějaké rychlokvášené přehlednutí nebo ponechání textu v původní autorské podobě.
43	Jazyková a částečně stylistická úprava textu podle normy
44	Gramatické a stylistické upravení textu, v některých případech také ověření věcných faktů, záleží na dohodě.
45	Korektura - oprava jak pravopisných, tak i syntaktických a stylistických chyb. Redakce textu - příprava textu pro tisk, jež zahrnuje určité úpravy.
46	Oprava stylistiky, pravopisných chyb, překlepů ...
47	jazyková úprava textu, opravy chyb v gramatice a překlepů
48	Oprava překlepů, gramatických chyb, vyšinutí z větné vazby a jiných stylistických nedostatků, logických chyb. Ideální korektor by měl umět najít a opravit také faktické chyby a tzv. tupláky (texty o téže události na různých místech jednoho vydání novin), případně upozornit na ně, ale praxe je v tomto směru tristní.
49	Korekturou rozumím gramatickou úpravu autorského textu. Redakce textu je mně neznámý termín.
50	korektura - oprava textu redakce textu - nikdy jsem neslyšela

Otázka č. 6: Za co všechno u Vás korektor odpovídá?

» Čtyři respondenti neodpověděli

1	nevím
2	-
3	Za jazykovou správnost a stylistickou srozumitelnost textu.
4	Viz 3
5	viz odd. 2
6	za veškeré texty v inzerci - v časopise, katalogu, kalendáři, za poštovní dokumenty, písemnosti, elektronickou poštu..(jednání s klienty)
7	V naší práci rozlišujeme jazykovou redakci od prosté gramatické a literární korektury.
8	správnost textu
9	obsahová a gramatická správnost
10	Za gramatickou správnost (neposuzuji odborného korektora).
11	Viz výše.
12	Korektor doporučuje, autor rozhoduje, redaktor odpovídá.
13	viz bod 2), ale nemusí vždy být jen jeden korektor, často jich je více
14	za gramatickou a stylistickou správnost textu
15	Gramatická správnost Typografická správnost Srozumitelnost textu
16	Měl by odpovídat za to, aby v textu nebyly pravopisné chyby.
17	Správná gramatika dle současných Pravidel českého pravopisu. Sjednocení grafické úpravy začátků kapitol, správné dělení slov.
18	gramatika, čárky, správná úprava textu (bez parchantů, špatně oddělených slov...)
19	za kvalitu textu z čestnářského a stylistického hlediska
20	jsme anglický časopis pro české studenty, takže za anglický text bez chyb
21	viz bod 2.

22	Za jazykovou a stylistickou správnost textu (překlepy, chyby v časování, skloňování, osobách, obvykle také za dodržení typografických pravidel), po dohodě s redaktorem ověřuje i správnost informací.
23	Gramatická, jazyková správnost textu.
24	gramatická a stylistická správnost textu typografická správnost (v některých případech; korektura v sazbě není vyžadována pokaždé, zpravidla si typografii ohlídá sám redaktor)
25	Korektor odpovídá za kompletní jazykovou správnost (všechny jazykové roviny), včetně ověřování správnosti zápisu cizích jmen (vlastních i obecných) a správného slabičného dělení na koncích řádků. Korektory se snažíme vést i k odpovědnosti za prohřešky grafického charakteru (př.: odstranění přebytečných mezer, správné používání mezer u trojtečky, na konci řádku nesmí zůstat jednopísmenná spojka a předložka). Nevyžadujeme-li pouze korekturu diktátového charakteru, může se v podobě komentářů vyjadřovat také k obsahu, k logické návaznosti apod. Tyto připomínky poté redaktor konzultuje s hlavním korektorem firmy, případně s autorským kolektivem. Korektor nenese odpovědnost za obsahovou správnost, jen ve výjimečných případech žádáme o ověřování některých informací.
26	za pravopisné chyby, za gramatické chyby, za překlepy, za ověřování a správné napsání názvů, jmen apod., za stylistickou úpravu textu
27	Za jazykovou a stylistickou stránku textu
28	gramatika změny stylistiky jen kroužkuje, nepřepisuje věty apod. u nás jsou 4 korektorky - 2 externí, šéfredaktor a ředitel redakce
29	
30	Nezaměstnáváme samostatné korektory - všechny korektury dělá jazykový redaktor knihy.
31	měl by najít zjevné chyby, odpovědnost ale žádnou nenese, jen redaktor
32	gramatickou správnost správnost textu po sazbě
33	viz odpověď na otázku č. 2
34	Bezchybná oprava textu Stylistická úprava Transformace textu při překladech z cizích jazyků (angličtina, němčina)
35	Za jazykovou čistotu a hladkou čtivost textu
36	Především za gramatickou a typografickou správnost textu (kontrola překlepů apod.). Na stylistice a obsahové správnosti se podílí spíše redaktor.
37	správné dělení interpunkce gramatika
38	Korektor ve výše popsaném významu zodpovídá za to, že v knize jsou vycytány jazykové chyby.
39	
40	Za pravopisnou a tvaroslovnou správnost. Částečně i za formální stránku (zalomení řádků apod., jednotný způsob zadání apod.).
41	Za množství chyb, které zůstanou ve vytisknute knize.
42	Za vše uvedené v bodech 2 a 3.
43	Jazyková právnost a koherentnost textu
44	gramatickou správnost textu stylistickou správnost textu
45	
46	Za pravopisné a stylistické chyby, překlepy,
47	měl by za chyby, překlepy
48	Nevím. Nejsem vedoucí pracovník redakce a neznám obsah smluv s korektory.
49	Za vyhledání chyb v člancích. Stylistiku neřeší, ani grafickou podobu a zlom na stránce.

50	gramatickou a stylistickou opravu textu
----	---

Otázka č. 8: Na jaké nejčastější chyby/potíže v textech narazíte?

» Čtyři respondenti neodpověděli

1	chyby v pravopise, překlepy
2	-
3	Chyby v interpunkci, překlepy, drobné stylistické nedostatky (slovosled apod.)
4	Viz 3
5	překlepy
6	většinou překlepy ve slovech od grafika, chybějící písmena, stylistické chyby..
7	Všeh druhu.
8	stylistické chyby
9	obsahové a gramatické chyby
10	Na gramatické chyby a stylistické nedostatky, příp. špatný překlad.
11	Viz výše.
12	Nase texty jsou odborné, jazykova uprava se snazi o srozumitelnost i pro neobornika, navrhly si prijima autor. Jazykova uprava znamena opravit chyby, pripadne navrhnout upravu na zlidsteni textu. Korektor tisku, hlida druhy pisma, preklepy.
13	špatný sloh pravopisné chyby
14	- necitlivé přejímání pravidel z jiných jazyků - špatné dělení slov - špatné psaní textu v závorkách, letopočtů, číselných údajů...
15	Chybovost v psaní čárek v souvětích Typografické chyby Nová terminologie pramenící z přejímání pojmů z cizích jazyků
16	
17	Gramatika.
18	čárky, gramatika
19	na různé, těžko určit pořadí
20	gramatické chyby
21	na gramatiku a čárky v souvětích
22	Nejčastěji se v textu objevují anglicismy, chybné "nečeské" větné vazby či slovosled, nadměrné množství ukazovacích zájmen, překlepy a chyby v tvarosloví, opakování výrazů, malá slovní zásoba, nadměra vedlejších vět přívlastkových a obvyklé chyby v jazyce i stylistice.
23	Co se týče chyb, pak interpunkce. Co se týče potíží, tak občasný laxní přístup redaktorů, neschopnost si po sobě pořádně přečíst vlastní text a například napsat správně různá cizí jména a cizí odborné názvy, které pak korektor musí vyhledávat a opravovat, což jeho práci zdržuje.
24	- klasické diktátové chyby (i/y, čárky v souvětí a u rozvitých větných členů), bohužel i v textech pocázejících od češtinářů a lidí s jazykovým vzděláním - záměna pomlčky a spojovníku - nesprávný zápis "trojtečky" a mezer kolem - nesprávné označování výčtů - označování přímé řeči - zápis číslovek a značek (data, mezery za tisíce, řadové číslovky, mezera/bez mezery před značkou procenta aj.)
25	Asi nejčastější chybou bývá interpunkce, následují občasné překlepy, chybná stylistika, dále hrubé gramatické chyby, v menší míře jde o nepřesnosti v návaznosti textu či obsahové chyby.
26	Největším problémem je psaní čárek a shoda přísudku s podmětem, dále překlepy, špatné skloňování, špatně napsané názvy, jména...

27	
28	dublety a jejich sjednocení v rámci jazyka redakce podmět - přísudek pomlčka - spojovník skloňování cizích jmen a příjmení vyšinutí z vazby opakování slov
29	čárky, překlepy
30	V každé knize je to jinak. Někdy jsou autoři při psaní odborného textu příliš silně vázáni např. na anglické jazykové prostředí, tj. na angličtinu, v níž je psána většina vědecké a odborné literatury - pak se musí řešit i stavba věty apod. Jiní autoři dělají "běžné" gramatické chyby... Opět v jiném případě je třeba sjednocovat terminologii. Někdo jiný má nepořádek v odkazech a seznamu literatury.
31	čárky - chybí nebo jsou navíc. Jinak je to u každého autora jiné
32	nelze odpovědět jednoznačně. Texty mohou být opětovně vydání příkladně ze staršího překladu, tedy gramatika, větná stavba, kontrola faktů. U skenovaných textů chyby při strojovém čtení u nových textů jazyková korektura, (po redakci)
33	nelze zobecnit
34	Opakování vztažných zájem způsobujících stavbu nehezkých vět Špatné užívání a skloňování zájmen (jenž, jež, již, již apod.) Špatné slučování u slov typu byste, abyste, kdybyste, kdy při neznalosti autora se chybně píše kdyby jste ...) Špatná interpunkce v souvětích, zejména u vložených vět nebývá oddělena následná věta hlavní Někdy i nesprávné mě, mně Velká písmena bývají největší problematikou a jejich správné užití vyžadující opravdu dobré znalosti češtiny
35	gramatické, stylistické, slovosledné, faktické
36	typografické chyby, překlepy
37	nejednotnosti v textu slité texty překlepy
38	Pravopis (čárky, shody přísudku s podmětem), nejednotnost např. u grafického členění textu
39	například na germanismy
40	nejednotnost, interpunkce
41	na překlepy
42	Na všechny druhy chyb - záleží na autorovi. Profesionální korektor nemívá s textem potíže, ať už je výchozí text jakýkoliv (nakladatelství přijímá pouze texty od střední do vysoké kvality, popř. příležitostné tisky).
43	Chyby ve větných vazbách, špatné předložkové vazby a shoda
44	Chyby v rámci psaní velkých písmen, interpunkce, občas špatné skloňování u těžších slov, opakování stejných výrazů v jedné větě několikrát po sobě, příliš dlouhá, nejasná souvětí.
45	
46	překlepy
47	to je otázka pro korektora
48	Překlepy
49	Shoda přísudku s podmětem mě/mně Velká písmena interpunkce, čárky chyby v cizích názvech
50	nedává mu smysl text

Otázka č. 9: V čem vidíte přínos korektur?

» Jeden respondent neodpověděl

1	zlepšení kvality časopisu
2	ad 4 - na profesionálního korektora bohužel nemáme peníze a texty zvládáme uspokojivě korigovat sami. Na uzávěrce poskytnutí zpětné vazby k textu a vychytání nejhrubějších chyb, postupný přechod k jemnějším chybám a diskuzi o nuancích mezi editory.
3	Vícerozásobná kontrola textu je nutná pro minimalizaci nedostatků. Očima autora bývají korektury nedostačující, autor ve vlastním textu často něco přehlédne pro zautomatizované opakované čtení téhož.
4	Viz 3
5	abychom se nemuseli za hotový článek, kapitoly knih stydět
6	důležitá složka - pracovní síla v pracovní a organizačním procesu ve vydavatelství, redakcích apod.. článek, který je důležitý v systému výroby inzerce atd..
7	Čtenáři nejsou otráveni při čtení špatně zpracovaných textů, text vidí další oči, počet chyb se zmenšuje.
8	zkvalitnění textu, stylistický přínos
9	obsahová a gramatická správnost textů
10	Čtenáře neruší při čtení hrubky. Jazyk má mít nějakou úroveň.
11	Součástí snahy o udržení češtiny jako kulturního jazyka. Tahle snaha je bohužel z ekonimického pohledu negativní.
12	Kazdy odbornik text zkvalitni.
13	Museli bychom se stydět za nekvalitní práci!
14	No, to je opravdu otázka jako v Super Star...
15	Udržování standardů českého jazyka Šíření kvalitních textů Zlepšení komunikace odborných textů (srozumitelnost)
16	Média, která mají na to zaměstnat korektora jsou ve výhodě. neměly by být v tisku chyby. Korektor je vychytá.
17	Jazykový korektor zachycuje / opravuje chyby a nedostatky, které ještě v textu knih zůstaly po redakci a autorské korektuře.
18	co čte člověk profesionálně, čte jinak. pokud bychom korektorku neměli, určitě by nám zůstalo mnohem víc chyb
19	Kvalitní text, který má být tištěn, korekturu potřebuje, to je dané a historií prověřené.
20	text bez chyb
21	oprava našich chyb, úspora našeho času
22	Vzhledem k tomu, že je naše nakladatelství zaměřeno především na odborné publikace, usnadňují korektoři odpovědné redaktorce práci tím, že upraví text po stránce jazykové, zatímco ona se může soustředit na stránku odbornou, která je v těchto typech knih důležitější.
23	Text plný gramatických a jiných chyb působí nedůvěryhodně, neprofesionálně.
24	erudice udržování určité úrovně jazykového projevu a jazykové kultury
25	Mnoho autorů není jazykově příliš zdatných, redaktor musí v první řadě řešit redakci textu, takže korektor je člověk, který 1) ladí text po stránce jazykové, 2) "vychytává" formální a grafické nedostatky, 3) přináší vzhled laika v daném oboru, tudíž může přispět komentáři, které vedou ke zlepšení pochopení textu. Domnívám se, že korektor je nezbytnou součástí procesu vydávání tiskovin a zveřejňování textů na internetu. Bohužel je dnes jeho role stále podceňována.
26	Korektoři jsou důležitou součástí redakce. Korektury dávají textu článků formu a styl. Bez korektury by vycházely články plné chyb a mnohdy i nesmyslů. Články bez chyb vypovídají i o kvalitě časopisu.
27	Bez nich to nejde

28	udržování standardu jazyka zabraňování poklesu úrovně, úklonu k obecné češtině dobrá reputace mezi konkurencí, post seriózního periodika ohlasy čtenářů (dobrá reklama) x špatný psaný projev determinuje okruh čtenářstva dobrý pocit redaktorů z odvedené práce, motivace
29	v korekturách samotných
30	Knihy nelze vydávat s chybami
31	každé čtení vychytá nějaké chyby, bez korektury je kniha s množstvím chyb
32	ve správném literárním a jazykovém stavu knihy předávané čtenáři
33	ve finální kontrole textu - při redakci uteče spousta chyb, některé vzniknou právě v redakci, protože redaktor zaměřuje svou pozornost jinam
34	Opravy textů považujeme vždy za naprosto nutné, jen málokterý autor je schopen odevzdat rukopis bez chyb, ponechání chyb v textu je neúčtou k českému jazyku a vůbec k celému vydanému dílu, texty v minulých dobách byly možná pečlivě kontrolovány než v současné době, čeština si nezaslouží používání nesprávných tvarů a ponechávání chyb v textu
35	Bez korektury nelze knihu vydat. Nemohu od čtenářů požadovat peníze za nezkorigovaný text s chybami.
36	Pomáhá zajišťovat vysokou jazykovou a typografickou úroveň textu.
37	Uhlazení textu, knihy mají být bez chyb
38	Právě v odstranění pravopisných chyb. U jiných textů si toho všímám více (pokud tam chyby jsou a je jich tam hodně, není mi to příjemné)
39	Že máme časopis česky
40	Na trh se dostávají knihy, které neobsahují chyby (alespoň se o to snažíme), což v adresátech buduje povědomí o "správném" způsobu psaní, a tedy posiluje pozici spisovného jazyka. Kvalitní text neobsahující chyby je navíc dobrou prezentací společnosti a svědčí o práci celého nakladatelství.
41	Knihy, za kterou se platí, by měla být bez chyb.
42	Jednoznačně v kvalitě a serióznosti vydané knihy. Bez korektury jsem prozatím za svůj profesní život (což je téměř 40 let) neviděla ŽÁDNOU kvalitní knihu.
43	Menší zatíženost redaktorů Větší soustředěnost jediného člověka na jazykovou stránku textu - menší riziko chyby
44	Výchozí text je gramaticky správný, díky stylistickým úpravám se lépe čte; kvalitní články mohou produkovat i ti, kteří nemají cit pro správné užití českého jazyka; je vidět, že na přípravě článků si tým dal záležet a ven se nedostanou polotovary.
45	
46	Nadhled: Člověk, který text nepsal, by měl vidět více chyb než autor, který je do problematiky až příliš ponořený.
47	vychytávání chyb všeho druhu v textu, měl by v popisku pod fotem zachytit špatné postavení osob (vpravo - vlevo) i záměnu fotek
48	Víc očí víc vidí. Navíc korektor netrpí tzv. profesionální slepotou, která občas postihuje autory textů. Ti uvidí chybu okamžitě, když ráno otevrou noviny, ale při tvorbě článku je jejich myšlení napřeno jiným směrem. Profesionální slepota není žádná nemoc, ale normální psychický stav, vyplývající u novinářů i třeba u spisovatelů z náplně jejich práce.
49	Přínos je pouze zdánlivý. Když jsme tu asi měsíc korektury neměli, kvalita textů se nijak nesnížila a chyb také více nebylo. Čtenáři si ničeho nevšimli.
50	jsou to oči navíc, které vidí to, co autor anebo editor mohou přehlédnout. Je to nutnost.

Otázka č. 10: Jestliže nezaměstnáváte, ani nenajímáte žádného korektora, kdo korektury textů zajišťuje?

» Záměrně jsou vynechané prázdné odpovědi

2	Prvního kola korektur se účastní celá redakce včetně fotografů a grafiků. Zkorigované články upraví a zkontrolují editoři (redaktoři s alespoň roční praxí) a drobné + tiskové chyby, které
---	---

	vznikají při sázení, následně opět koriguje celá redakce týden po prvním kole.
4	Najímáme
5	dobrovolníci z řad zkušených redaktorů
6	zaměstnáváme
7	Máme interní i externí specialisty na jazyk.
8	zaměstnáváme korektora
9	redaktoři
10	Technický redaktor, editor.
11	Na otázku 4 jsem odpověděl ano, ale dotazník po mě chce vyplnit i tohle pole i pole 12, i když je to nesmysl.
12	Korektory najimame, ale korektury soucasne provadi i odborny redaktor.
14	majitel nakladatelství
15	Často zkušený autor zastane i práci korektora.
16	Sami redaktoři a šéfredaktor při čtení jejich článku před odesláním do tisku.
21	externě prostřednictvím grafického studia
30	Viz otázka č. 6.
32	najímáme
37	Externisté
38	Korektory využívám.
43	Jsem jedním z korektorů
49	Korekturu objednává šéfredaktor, převážně z řad studentů, kteří jsou ochotni za almužnu pracovat.

Otázka č. 12: Jaký máte názor na současný stav českých textů (tj. i článků)?

» Na otázku neodpověděli dva respondenti

1	<p>myslím si, že v SL jsou korektury kvalitní, dochází k nám i redaktoři z prestižních časopis</p> <p>K otázce 13 - v případě časopisu je uzávěrka pevná, takže se snažíme objevit maximum chyb před odesláním do tiskárny. Obvykle v čísle (32 stran) přebývají nebo chybí 2 - 4 čárky mezi větami a někdy se objeví špatná interpunkce v titulcích (záměna tečky a čárky - kvůli fontu přidávány ručně), ale hrubé gramatické chyby nejsou obvyklé díky důkladné korektuře o několika kolech.</p>
2	<p>Na webu máme občas velmi aktuální zprávu a do ní se při rychlém přečtení dvěma páry očí (redaktor+editor) občas chyba dostane, ale spíše drobná stylistická nebo faktická, než záměna y/i nebo nesmyslná věta. U méně aktuálních textů je více času na kontrolu a výskyt chyb je menší.</p> <p>Stav českých textů považuji osobně za průměrný, samozřejmě jiný na diskuzních fórech a v odborných textech, ale nemyslím si, že by byla čeština v krizi.</p>
3	Je vidět mírné snížení úrovně během posledních 20 let, ale snad nikoli kritické.
4	Nedostatky - viz 3
5	V tištěných textech jsou chyby, ale na internetu mnohem více.
6	Myslím, že úroveň není špatná.
7	Kvalita je úměrná odhodlání zadavatele zachovat dobrou jazykovou úroveň: někdy je dobrá, jindy katastrofální.
8	je na čem pracovat, často dochází k chybám
9	úroveň češtiny je velice nízká
10	V online zpravodajství jsou chyby časté, bohužel i stylistické, kterých by se měl člověk pracující s jazykem vyvarovat.

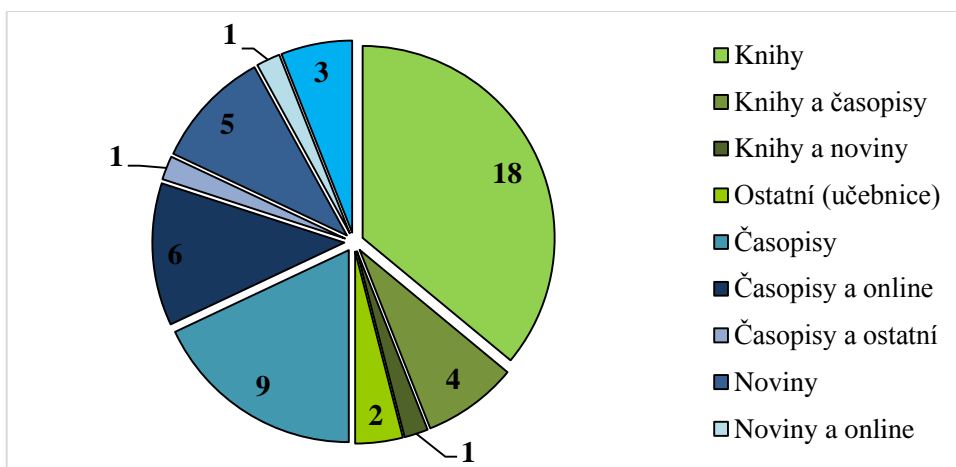
	V českém tisku je úroveň jazyka o stupínek lepší než v online člancích, ale na německý FAZ ještě nemáme. Česká knižní produkce je různá - od pěkných, kvalitních textů až po ty, co pravděpodobně překládal Google. Je to otázka peněz.
11	Kromě jazykové literatury se věnujeme překladové beletrii, takže tu sledujeme - průměrná úroveň klesá, jsou ovšem pozitivní výjimky.
12	Najdu chyby kdekoliv, ale to k této práci neodmyslitelně patří. Hodne stesti.
13	Není horší nebo lepší než dříve. Pouze je více médií, kde na korektury tolik nedbají a tato média jsou zpravidla více čtena. Z tohoto pohledu situace celkově vypadá horší, než dříve.
14	je mimořádně špatný, až alarmující
15	Často odpovídá požadavkům v bodě 13 - v komunitě odborníků jde o rychlost.
16	Je rozdílný u různých médií. Jde většinou o finance na korektory. Jen projetí počítačovým korektorem nestačí i když ej to pomoc velká.
17	Současný stav článků i textů knih není nejlepší.
18	na internetu úroveň textu upadá, jinak je to podle mého dobré.
19	Velice různá kvalita, od vysoce kvlatní po šunt.
20	
21	preferovala bych větší důkaz na kvalitu a to i z pohledu stylistiky-zejména na webových serverech
22	Je očividné, že této stránce textu se věnuje čím dál méně času a prostředků, mimo to za ni odpovídají nevyškolení, nevzdělaní korektoři bez citu pro jazyk, kteří pracují v časové tísní. Nelze vydat knihu bez chyby, určité procento se dá tolerovat, ale pokud na největších českých zpravodajských serverech nenalezneme žádný text bez hrubých chyb jazykových, interpunkčních i stylistických, jde o dost velký problém, protože články si přečte mnohem víc lidí než papírová média a přejme tedy i tyto chyby v domnění, že právě zpravodajství je psáno bezchybnou, správnou češtinou. Ovšem také současná česká jazyková norma připouštějící velice často dva způsoby psaní, ať už u čárek či tvarosloví, tuto situaci komplikuje právě absencí jediné správné varianty.
23	Co se týče časopisů, problém nezaznamenávám. Horší je to v prostředí internetu, a to včetně klíčových zpravodajských serverů typu idnes.cz. Ještě k otázce č. 13: důležité je obojí. V tisku jde o texty bez chyb, na internetu je nejdůležitější rychlost a dodatečné opravení případných chyb.
24	Korektury v denním tisku považuji mnohdy za nedostatečné a nekvalitně provedené (asi kvůli nedostatku času nebo nepostačující odměně), stav korektur v publikacích vyžadujících delší přípravu bývá uspokojivý. Pokud jde o jazykové trendy, zastávám spíše konzervativnější stanoviska, byť bych měla vzhledem k datu narození (1984) být spíše pro nové trendy :-) Upřednostňuji -ismy a nemám ráda většinu hovorových tvarů, které se nyní výrazněji uplatňují třeba ve zpravodajských relacích ČT – ale to sem už nepatří...
25	Dalo by se říci, že není den, co bych v novinových člancích nebo v různých reklamách nenarazila na chybu. Všichni jsme ale jen lidé a ze své praxe vím, jak mnohdy jednoduše může chybka utéci. Ale je vidět, že se na korektorech šetří – spousta lidí si chyby nevšimne, a všimne-li si, můžou na ni maximálně upozornit. Nemyslím si, že situace je tragická, to rozhodně ne, ale všichni, kteří pracují s psaným textem, by si měli uvědomit, že zrovna na korekturách by šetřit neměli - psaný text je vzorem pro veřejnost. A špatně zafixovaný vzor se těžko odstraňuje.
26	Kvalita článků se stále zvyšuje. Je to dáno i častou úpravou pravidel českého pravopisu. Čeština je velmi flexibilní jazyk. Korektor má při úpravě textu možnost velkého výběru vhodných slovních spojení. V současné době mi přijde, že se redaktoři až moc spoléhají na práci korektora.
27	
28	zvýšená inklinace k anglické terminologii - vylučování češtiny, přestože se pro daný termín nachází český ekvivalent, synonymum (tedy s ohledem k zameření textu - IT x časopis pro ženy) již mnou zmíněná nesjednocenost v jazyce redakce (citrón-citron, kedluben, kedlubna) přechylování - ano či ne? mladí autoři se často spoléhají na opravy gram. ve wordu a korektory - lenost? menší znalost jazyka?

29	ok
30	Dobrá odborná naklaatelství se snaží o to, aby knihy byly po jazykové stránce kvalitní. Striktně vzato je však kniha autorské dílo, za které si odpovídá autor, a pokud ten nějaké (jazykové) opravy není ochoten přijmout, nedá se nic. dělat.
31	korektury se často vůbec nedělají, úroveň knih je čím dál horší
32	opět složité, v současném knižním prostředí, hraje důležitou roli jak správnost, tak rychlost.
33	záleží na přístupu nakladatele (u knih) nebo periodika (u novin a časopisů), obecně se vzhledem k rychlosti vydávání a k tlaku "pouští" více nedotažených textů, ale mnohde na správnost stále dbají a věnují jí velkou pozornost
34	Současný stav českých textů nepovažujeme za dobrý, nemluvě o mnoha chybách v periodikách, pokud se jimi nemyslí překlepy, ale i těch by mělo být minimálně, k nedostatečnému zpracování a korekturám napomáhá i mluvené slovo, kdy např. v televizi ani reportéři nemluví dobře, z mnoha nešvarů uvádíme např. "dvěmi" a ignorace plurálu u středního rodu, kde běžně slyšíme "okna byly otevřeny". Je třeba věnovat daleko vyšší pozornost interpunkci, koncovkám a mnoha dalším nešvarům, které proplovají a ovlivňují čtenáře. Ti pak mnohým chybám nevěnují pozornost...
35	V tištěných médiích je stav lepší než dříve, v elektronických horší.
36	Úroveň českých textů po této stránce klesá, mnoho textů z důvodu úspory financí a času neprochází korekturou a bohužel je to na nich vidět (ať už se jedná o knihy, tištěná periodika nebo internetové zpravodajství).
37	Mnohdy rychlost vítězí nad kvalitou, editoři spíše hlídají jiné věci než jazykovou správnost...
38	Poměrně špatný, mám dojem, že se korektury textů čím dál více odbývají.
39	hrůza
40	Současný stav českých textů považujeme za alarmující. Každý den se setkáváme se stovkami chyb na reklamních tabulích, článkách na internetu a bohužel i v tištěných médiích. Pokud se nejedná o zprávu, jejíž opožděné vydání by mohlo ohrozit životy lidí, věříme, že těch pár minut, potřebných k alespoň rychlé korektuře, její vydání počká.
41	K otázce 13 - možnosti jsou moc ultimativní. Ve většině případů bych samozřejmě volil - text bez chyb. Nicméně mohou se vyskytnout i případy, kdy platí možnost číslo dva.
41	14. Ve vydaných knihách je podle mého nosně množství chyb, tj takové, které nekomplikuje proces čtení. Stejný typ "redaktor zaspal, korektor vynechal, řada chyb, horka jehla" beru vzdy s rezervou. Většinou pocházejí od těch, kdo s praxí nemají nic společného.
42	Pouze málo nakladatelů vydává kvalitní texty (i když zde jsou - nechci šmahem odsuzovat všechny), ať již se jedná o jazykovou správnost, slohovou kvalitu, odbornou, polygrafickou a grafickou úroveň apod. (viz výše). S novinovými a časopiseckými články je to většinou ještě horší. Špatná úroveň je i v ostatních médiích (TV, rozhlas, internet ad.). Mladá generace tak bohužel ztrácí vzory pro kvalitní a kultivované vyjadřování. Razantní zlom v úpadku kvality knih a tiskovin (po všech stránkách) znamenal rok 1990.
43	Tištěná periodika jsou podle mého názoru na úrovni, seriózní internetové zdroje též, ale internetové magazíny se problematikou jazyka často vůbec nezabývají a chyby příliš neřeší
44	Zcela záleží na konkrétních textech, některé platformy na korekturu důsledně dbají a jejich výstupy jsou na vysoké úrovni, jiné tuto rovinu naopak velmi podceňují.
45	Bohužel se poměrně často setkávám s druhým přístupem.
45	Vesmíš kladný, ale stále je co vylepšovat.
46	Korektury se v dnešní době podceňují. Bezchybovost v tisku a knihách je u mě na prvním místě.
47	žádná sláva
48	Velmi negativní. Kromě překlepů, které jsou zejména při rychlém psaní v uzavěrkových stresech jakž takž pochopitelné, se objevuje příliš velké množství gramatických, stylistických i faktických chyb. Častým jevem je přetahování celých pasáží formou CtrlC CtrlV z různých vyhledávačů, googlu, wikipedie bez ověření, zda daný status quo ještě platí. Nežádka se cyklicky opakují mylné informace, které jsou jednou vydány a v internetu už navždy zůstanou. Příklad: Kateřina Neumannová byla nominována na anticenu Ropák roku za rok 2008 za navážení sněhu z chráněné oblasti Šumavy pro Pražský sprint. ČTK (nebo kdo?) jednou vydala chybný text, že nominace na Ropáka byla v souvislosti s přípravou mistrovství světa v lyžování 2009 v Liberci. Tuto chybu čas od času stále vkládají novináři do svých

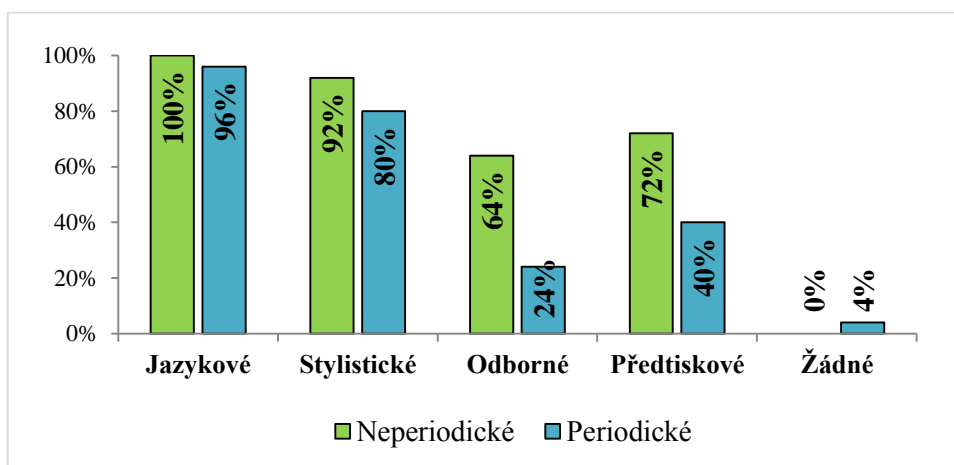
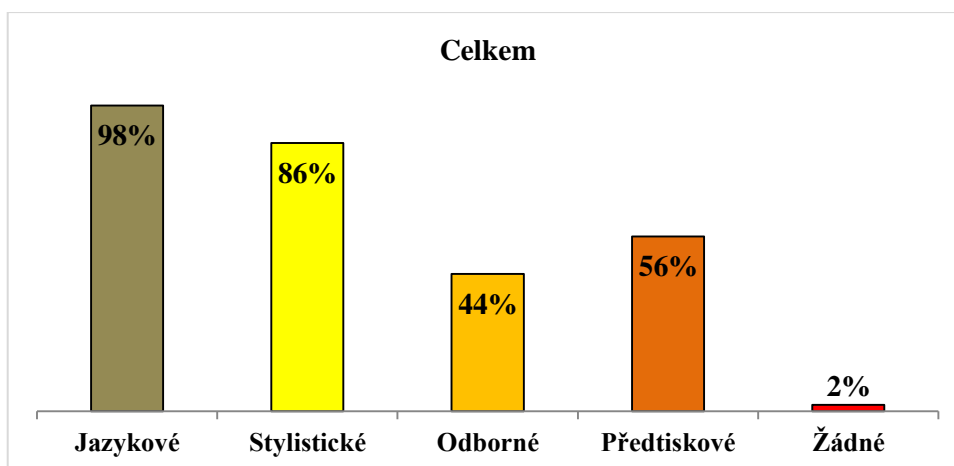
	<p>textů, když si vyhledávají k něčemu doplňkové informace v newtonu.</p> <p>Pokud jde o korektory, někteří vůbec nečtou texty a vypomáhají si jen vyhledáním slov, které počítačový program nezná. Nejen že tím pádem nemohou odhalit nesmyslné věty (vznikající třeba při překotném krácení textů), protože kontrolují vlastně jen slova, ale stane se, že dokonce sami implantují do textu nesmysl. Jsem sportovní redaktor a v době působení jedné korektorky v redakci se mi opakovaně stávalo, že fotbalový a hokejový terminus technicus "závar před brankou" vyšel v novinách jako "závěr před brankou". Pochopitelně s mým podpisem...</p>
49	<p>Pokud se máme bavit pouze o gramatické stránce textů, tak otřesná. Ale je na vině redaktor? Denně musí vyplodit několik textů, je svázán uzávěrkou, nutností být první, musí psát o všem. Zvláště na webu je tlak enormní. Není čas věnovat se rozboru textu. Redaktoři jsou jen plodiči textů, pokud možno rychlí. To je ale daň za to, že dnešní zpravodajství je prakticky online aktualizované. Nemá smysl žehrat na to, že dřív v novinách chyby nebyly. V době neexistence internetu byla ještě ranní zpráva (napsaná minulý den) čerstvá, takže byl čas ji zrevidovat. Dnes je hodinu stará zpráva už zatuchlá a neaktuální. Poděkujme facebookům a jiným sítím, kde se informace šíří okamžitě.</p>
50	<p>Gramotnost obecně velmi klesá, v důsledku soutěžení v rychlosti na webech dochází k velkému množství chyb.</p>

Příloha 4: Odpovědi na uzavřené otázky vyjádřené v grafech

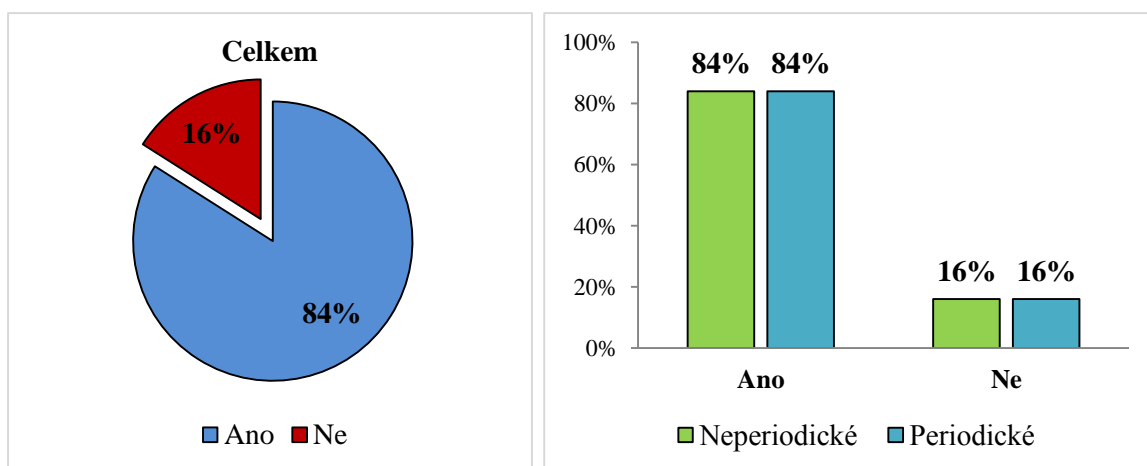
Otázka č. 1: Vaše společnost vydává:

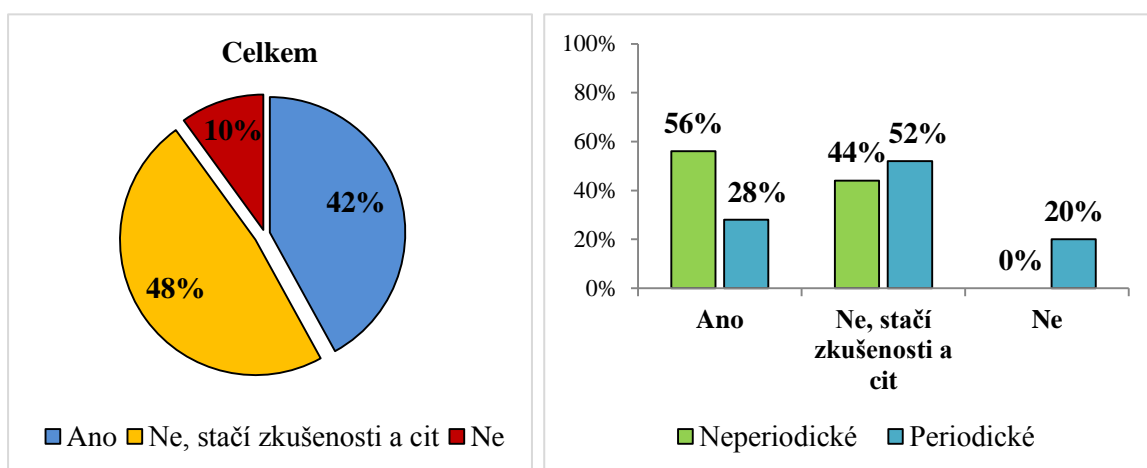
Otázka č. 3: Jaké typy korektur provádíte?

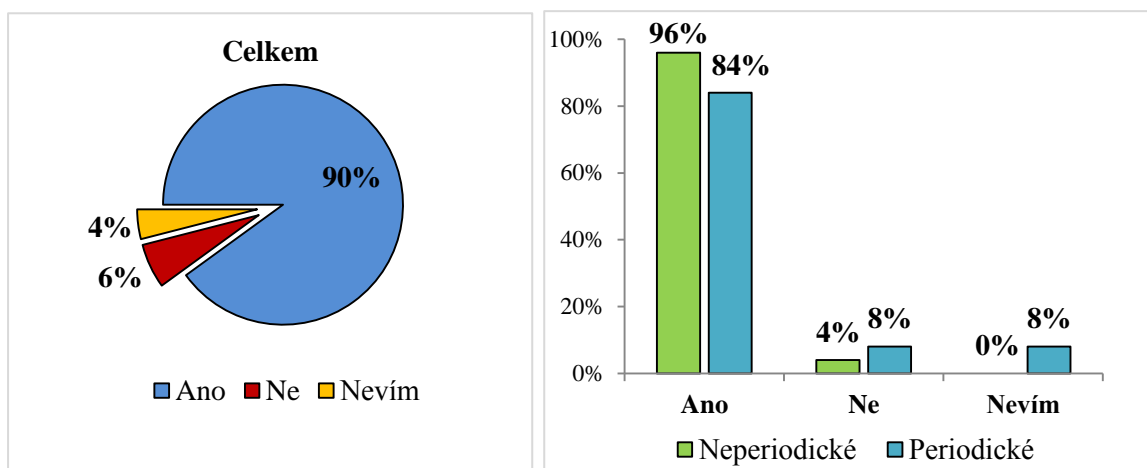
Otázka č. 4: Využíváte k opravám textu korektory?

Otázka č. 5: Požadujete, aby Vaši korektoři měli odpovídající vzdělání (filologie českého jazyka, příp. učitelství českého jazyka)?

Otázka č. 7: Hodláte i nadále využívat pomoci korektorů?

Otázka č. 11: Je pro Vás důležitější zveřejnit text bez chyb, nebo předat informace veřejnosti v co nejkratším čase i za cenu chyb?

